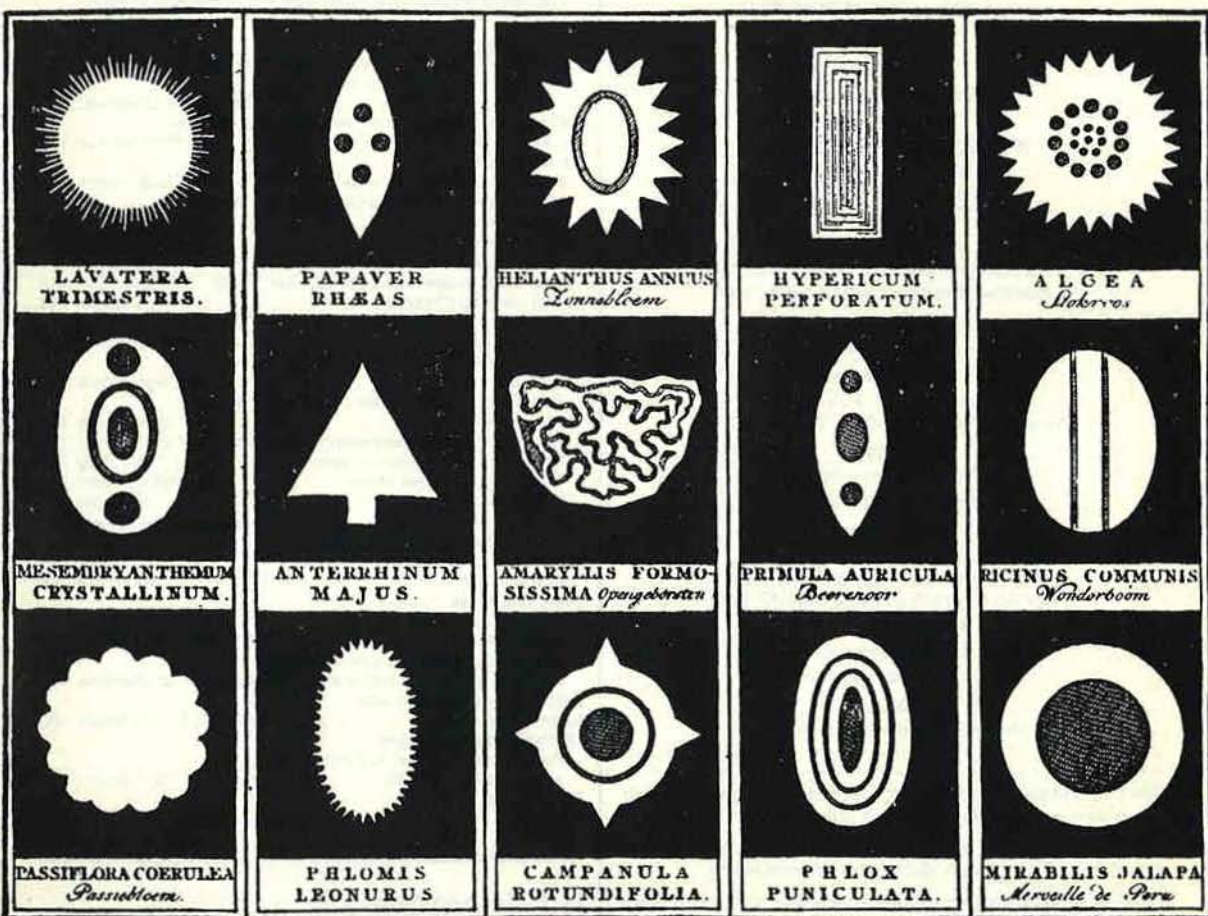

bijenteelt

Maandschrift voor de Bijenteelt - ISSN 0166-6444

Jaargang 92 - no. 4 - april 1990

bijenteelt

MAANDSCHRIFT VOOR DE BIJENTEELT
ISSN 0166-6444

Officieel orgaan van de V.B.B.N.
**VERENIGING TOT BEVORDERING DER
BIJENTEELT IN NEDERLAND**

Opgericht 1897

Hoofdredacteur

J. Beetsma

Redactieleden

M.L. Boerjan, O. de Kat

Vaste medewerkers

N. de Jong, A. Neve, J.J. Speelziek, Ko Zoet

Bureauredactie

M.J.E.M. Canters

Ledenblad

Oplage 7250

Verschijnt 11x per jaar,
in juli én augustus gecombineerd

Proefnummers

op aanvraag

Advertentie-tarieven

op aanvraag

**REDACTIE, SECRETARIAAT en
LEDENADMINISTRATIE**

VBBN, Grintweg 273,
6704 AP Wageningen

Telefoon

VBBN (secretariaat/redactie) 08370-22422

Bijenhuis (handel/winkel) 08370-22733

Telefax

08370-24180

Openingstijden

Secretariaat di. - vr. 9.00-16.00 uur

Winkel di. - vr. 9.00-18.00, za. 9.00-13.00 uur

Postgiro

VBBN (vereniging) 84.68.01

Bijenhuis (Winkel) 82.32.76

Bankrelatie

ABN, Wageningen, Postgiro 82.41.84

Rek.no. VBBN (Vereniging) 53.90.42.897

Rek.no. Bijenhuis (Handel) 53.90.42.900

Registratie K.v.K.

VBBN: Verenigingsreg.no. V19736

Bijenhuis: Handelsreg.no. 11433

Druk

Drukkerij Modern B.V. Bennekom

Alle in het Maandschrift gepubliceerde meningen en inzichten blijven voor rekening van de auteurs.

Overname van artikelen en illustraties is toegestaan na overleg met de Redactie en dan met bronvermelding.

Kopij, opgave en betaling van advertenties en speurbijltjes **voor de 1e van de maand**, voorafgaande aan de maand van plaatsing, aan het Bijenhuis sturen. Tekst bij voorkeur typen; foto's liefst zwart/wit. Het maandschrift verschijnt omstreeks de 10de van de maand.

jaargang 92 - nummer 4 - april 1990

Inhoud

Van de redactie	99
Amerikaans vuilbroed een actueel probleem	G.J. Elbers 99
Bedrijfsmethode afgestemd op het verkrijgen en invoeren van jonge leggende koninginnen	Carel Jansen 100
Bijenstal voor imkers uit Biddinghuizen	Ab Kuypers 103
Wereldhoningproductie in 1989 1% hoger dan in 1988	Roel ten Klei 105
Vereniging van adviseurs voor bijenteelt in de tropen opgericht	J. Beetsma 106
Pas op met mierzuur	107
Bijenplant in beeld	Arien Neve 108
De teelt en het gebruik van hommelveolken	J. van den Eijnde 109
Sprokkelwaar	Otto de Kat 111
De areometer - een goedkoop alternatief voor de refraktometer	P.J. Jansonius 112
Koninginnetee	
Toenemende belangstelling van de kleinere imkers voor de teelt van koninginnen	M.L. Boerjan 112
Koninginnetee in 1990	R. Kakes 113
Overlarfdagen	R. Kakes 114
Landbevruchtungsstations	R. Kakes 114
26 mei: Overlarfdag Bijenhuis en tevens ruilbeurs voor koninginnetee	Roel ten Klei 115
't Landras	A.M. Velthuis 115
Boekbespreking	
Natuur en wezen van de honing	Iwer Thor Lorenzen 115
Geurende houtige gewassen voor het gematigde klimaat	Frans Janssen 116
Verenigingsnieuws	
Bijenles op een aantal scholen in Schipluiden	D. Hofland 116
Informatie over bijen op scholen	Commissie Onderwijs 117
De VBBN present op de landelijke manifestatie „Inzicht '90"	Roel ten Klei 117
De lezer schrijft	
Reactie op: Een duik in de honing - 1	H.A. Oude Essink 118
Medicijnen kunnen de reactie op een bijensteek verergeren	118
Stuifmeel à la varroa	A.C. Munster 118
Is dit een bekend verschijnsel?	A.C. Munster 119
Nog meer suggesties voor 100 jaar VBBN	C. Pater Jzn. 119
Een verbeterd raampje	S. Meijer 119
Zo maar een dag uit het leven van een HB-lid	Frans Janssen 119
Mijmeringen over het mooie bijenjaar 1989	H. Regterschot 120
Reactie op: Zoeken naar de oorzaak van wintersterfte	W. de Jong 120
Buitenlandse bloemenhoning lekkerder?	F.H.C. Kruse 121
De imker en zijn bijen - een reactie	Ko Zoet 121
Ervaringen van een imker	Hans van der Post 122
Een waar verhaal	H. Kegel 123
Bijkans beschamend	Anna Vriezen-Moret 124
Het Groentje 90 jaar geleden	Ko Zoet 125
Van imker tot imker	Ko Zoet 126
Sprokkelwaar	Otto de Kat 128
Bijeenkomsten	
Spring Convention dit jaar na Pasen	J.M. van Heest-Verloop 129
NECTAR organiseert een themadag	129
8e Royal Show International Symposium	J. Beetsma 130
Bijscholingscursussen voor leraren bijenteelt	A. de Waard en P. van Meurs 130
Officiële mededelingen	
Reizen naar het fruit in Flevoland en Noord Oost Polder	G.J. Elbers 130
Cursussen	131
Agenda	131

Bij de voorplaat

Stuifmeelkorrels zoals deze afgebeeld werden in 1789. Uit: J.B.M. van den Belt. De Nederlandse Bijenweide. Bijenteelt 52 (10): 158-159 (1950). Afbeelding ontleend aan: J.F. Martinet. Katechismus der Natuur. 5e druk (1789). Uitgeverij: Johannes Allart, Amsterdam.

Studiedag Drachtplanten met verslag in een gemeenschappelijk nummer van de maandbladen

Op initiatief van de voorzitters van de Bijenhoudersbonden van de ABTB, de LLTB en de NCB en van de VBBN, de heren C.J. Roelen en P.C. Muntjewerf, zullen de samenvattingen van de lezingen, die gehouden worden tijdens de Studiedag Drachtplanten op 21 april a.s. in de Flevohof, gepubliceerd worden in een gemeenschappelijk juninummer van de beide maandbladen. Dit nummer zal voorzien worden van een aantrekkelijk omslag in kleur. De mogelijkheid om voor dit nummer een kleurenomslag te realiseren, zonder verhoging van de kosten, is ontstaan doordat er nu ca. 11.000 exemplaren in een keer gedrukt kunnen worden. Na de inleidende gesprekken tussen de voorzitters, leden van de redacties en de typografisch adviseur, de heer G.Lijftogt, zijn de redacties al druk bezig met het voorbereiden van het juninummer.

Wij hopen dat deze gemeenschappelijke activiteit in de naaste toekomst zal leiden tot het uitgeven van één maandblad Bijenteelt voor alle georganiseerde imkers in ons land.

Amerikaans vuilbroed in Nederland

In verband met het voorkomen van Amerikaans vuilbroed vragen wij u nadrukkelijk de oproep van de heer G.J.Elbers, namens de Directie Landbouw Voorlichting en de Landelijke Ziektebestrijdingscommissie, goed te willen lezen en uw medewerking aan deze oproep te willen voldoen.

Besluit van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Het is verboden bijen te vervoeren van of naar het gedeelte van Zuid-Limburg dat als volgt is begrensd: vanaf de rijksgrens met de Bondsrepubliek Duitsland en de Rijksgrens met België (drielandenpunt) in noordelijke richting langs de rijksgrens met de Bondsrepubliek Duitsland tot grensmaal nr. 311, in westelijke richting de IJstraat volgend overgaand in de Stationsstraat overgaand in de Louwersstraat tot aan de rijksweg 272, de rijksweg 272 volgend in zuidelijke richting tot aan de Marktstraat, vervolgens in westelijke richting volgend de provinciale weg Susteren, Roosteren, Maaseik (SW10) tot aan de rijksgrens met België, de rijksgrens met België volgend in zuidelijke richting, vervolgens de rijksgrens met België volgend in oostelijke richting tot de rijksgrens met de Bondsrepubliek Duitsland (drielandenpunt).

De regeling vervoersverbod bijen Zuid-Limburg 1989 (Stcrt. 222) wordt ingetrokken. Deze regeling treedt in werking met ingang met de dag van haar bekendmaking in de Staatscourant (29-3-1990).

Amerikaans vuilbroed een actueel probleem

G.J. Elbers, DLV en LZC

In Zuid-Limburg zijn enkele gevallen van Amerikaans vuilbroed geconstateerd. De Veterinaire Dienst heeft maatregelen genomen om verdere verspreiding van de ziekte te voorkomen. Vervoersverboden zijn ingesteld en aangetaste standen zijn opgeruimd. De vervoersverboden blijven van kracht totdat alle volken in een straal van 3,5 km zijn gecontroleerd.

Kenmerken van Amerikaans vuilbroed

- van het aangetaste broed kunnen gemakkelijk draden worden getrokken
 - de celdeksels kunnen hol zijn en eventueel scheurtjes vertonen
 - het aangetaste broed heeft een afwijkende geur
- Deze verschijnselen blijken vooral bij een beginnend broednest.

Wanneer u in 1989 koninginnen, bijen of ander materiaal uit Zuid-Limburg heeft betrokken dient u uw volken op bovenstaande verschijnselen te controleren. Wilt u met uw volken naar dit gebied reizen, informeer dan eerst waar precies de vervoersverboden zijn ingesteld.

Mocht u de verschijnselen van Amerikaans vuilbroed waarnemen bel dan direct het meldnummer voor bijen-ziekten : 08380 - 35044; u bent dit verplicht in het kader van de Bijenwet.

Amerikaans vuilbroed is een ziekte die we niet vaak aantreffen in ons land. Het is zaak dit zo te houden. Dit kan alleen wanneer iedereen meewerkt!

Indien uw volken door Amerikaans vuilbroed aangeast zijn, dan krijgt u een vergoeding wanneer de Veterinaire Dienst uw stand opruimt.

Mocht u meer informatie over deze ziekte willen hebben, neem dan contact op met uw Regionaal Ziektebestrijdingsteam. U kunt ook de DLV om informatie vragen. Bovendien kunt u bij de DLV een uitgebreide folder over Amerikaans vuilbroed aanvragen. Tel.: 04709 - 6457.

Bedrijfsmethode afgestemd op het verkrijgen en invoeren van jonge leggende koninginnen

Carel Jansen

Onderstaand beschrijf ik mijn wijze van imkeren, die geschikt is voor imkers die wel de Aalstermethode aan hun drachtomstandigheden hebben aangepast, maar nog niet de drempel van de koninginneeelt hebben overschreden.

De ontwikkeling van de volken

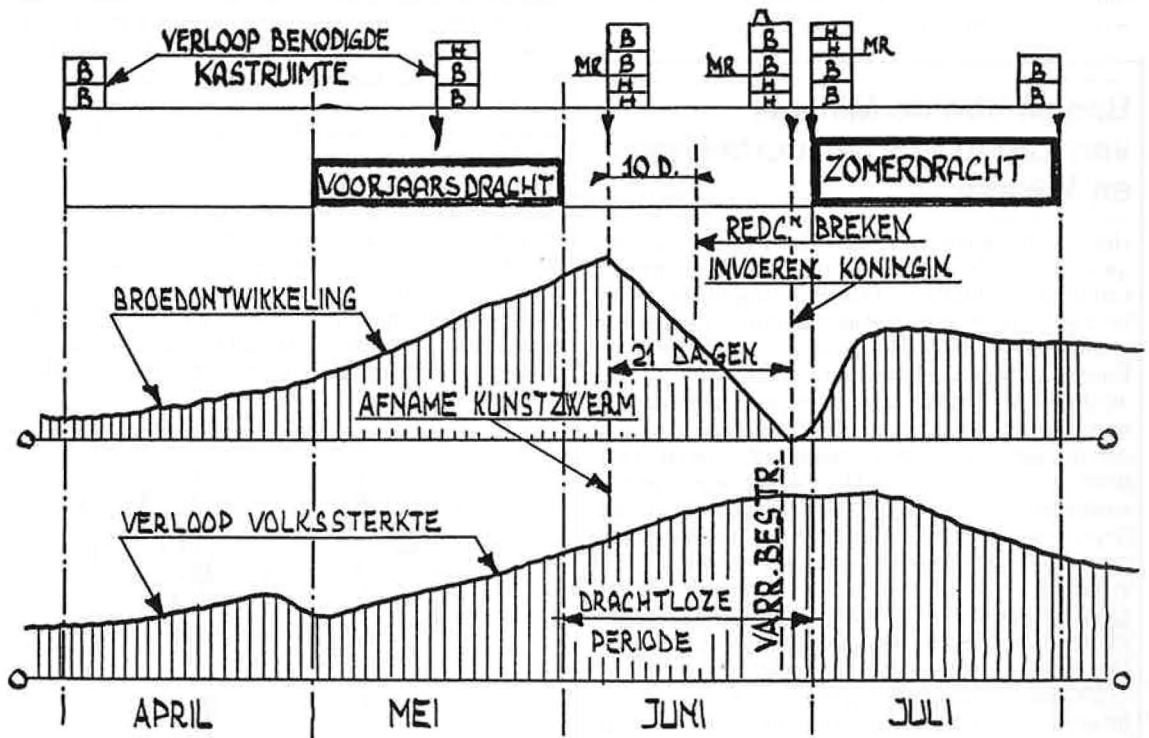
In Figuur 1 is het verloop van de ontwikkeling van mijn volken, die dicht bij de Noordzeekust staan, gedurende de lente en de zomer grafisch weergegeven. Bij veel imkers zal een overeenkomstig drachtpatroon voorkomen, zij het dat landinwaarts de drachten een week of soms tien dagen eerder beginnen. Tussen de voorjaarsdracht en de zomerdracht valt in juni een drachtloze periode. Eind mei verschijnen bij mij de belegde doppen en dan maak ik kleine kunstzwermen (niet afgebeeld). Door het laten uitbouwen van 3-5 ramen kunstraat, lukt het mij meestal het afnemen van kunstzwermen tien dagen uit te stellen. Aangenomen dat de gemiddelde legcapaciteit van de koningin dan nog 1500 eitjes per dag is, betekent dit dat er uiteindelijk door dat uitstel van tien dagen nog 15.000 bijen bijkomen, een broedbak vol bijen dus!

Het broednest

In Figuur 1 is aangegeven, dat er 21 dagen na het afnemen van de kunstzwermen geen broed meer aanwezig is. Op dat moment worden jonge leggende koninginnen ingevoerd en neemt het broedoppervlak weer snel toe. In de loop van augustus treedt er een afname van het broed op. Wanneer men kans ziet om de zomerdracht "naadloos" te laten overgaan in het afvoeren van de volken, kan men deze koninginnen nog met een verhoogde legsnelheid door laten gaan.

De volkssterkte

Het verloop van de volkssterkte vertoont begin mei een dal, dat veroorzaakt wordt door het verdwijnen van de winterbijen. De volkssterkte klimt dan snel naar een maximum, dat 21 dagen na het afnemen van de kunstzwermen wordt bereikt. Afhankelijk van de levensduur van de laatst-uitgekomen bijen zal dit maximum langer of korter blijven bestaan. Weinig broed in combinatie met een lange levensduur van de bijen is wat dit betreft voordeliger dan veel broed in combinatie met een korte levensduur van de bijen. Boven de grafieken staan de benodigde kastruimten aangegeven. De grootte van de kasten is aangepast aan de volkssterkte.

Figuur 1

Het behandelen van de moerloos gemaakte volken

Tegelijk met het maken van de kunstzwermen wordt de voorjaars honing afgenomen. Om te zorgen voor voldoende zitruimte voor het volk, worden onder de broedbakken, gescheiden door een moerrooster, een of twee honingkamers gezet. Later worden de jonge leggende moeren op de broedbakken ingevoerd; door het leggen van een moerrooster wordt het broeden in de honingkamers voorkomen.

Na het maken van de kunstzwermen worden alle zwermcellen uit de moerloze volken verwijderd. Tien dagen later worden alle redcellen weggenomen en wordt een raam met eitjes en larfjes uit de kunstzwermen in de moerloze volken gehangen. Op dit raam worden nieuwe redcellen gebouwd en bovendien werkt het als vangraam voor de varroamijten. Voordat de jonge leggende moeren worden ingevoerd en al het overige broed uitgekomen is, pas ik nog een mierzuurbehandeling toe.

Oorsprong van de jonge koninginnen

In deze bijdrage ga ik uit van zwermcellen van eigen stand of van doppen die verkregen worden van ervaren koninginnetelers.

Zwermcellen

Een zestal zwermcellen kan men gemakkelijk verzamelen van een zwermrijp volk. Dat volk is meestal het grootste volk op de stand, dat een tweejarige moeder heeft. Zwermcellen worden vaak op de scheiding tussen twee broedkamers aangezet. Dit treedt meestal op wanneer de onderlat van een raam in de bovenbak wat versprongen zit ten opzichte van de bovenlat van het raam daaronder. Mijn inspectie naar het aanwezig zijn van zwermcellen beperkt zich dan ook tot het kantelen van de bovenbak en na wat rook tegen de onderlaten geblazen te hebben, te zien wat de plannen van het volk zijn. Tegen de zwermtijd hang ik een uitgebouwde raat, waarvan ik de onderste drie cm over de gehele lengte heb weggesneden, midden in de bovenste broedbak. In de gemaakte ruimte bouwen de bijen vaak vrijhangende zwermcellen. Het is hierbij wel van belang, dat men het volk gelegenheid biedt voor het aanzetten van darrebroed in de kantramen, want anders wordt de weggesneden raat door de bijen vervangen door darraat.

Uitgaan van zwermcellen heeft het nadeel, dat de voorzwerm kan afkomen zodra de eerste dop gesloten is. Het is aan te raden om in dit geval, nadat men heeft vastgesteld dat er een voldoende groot aantal aantal belegde zwermcellen aanwezig is, van dit volk de kunstzwerm af te nemen.

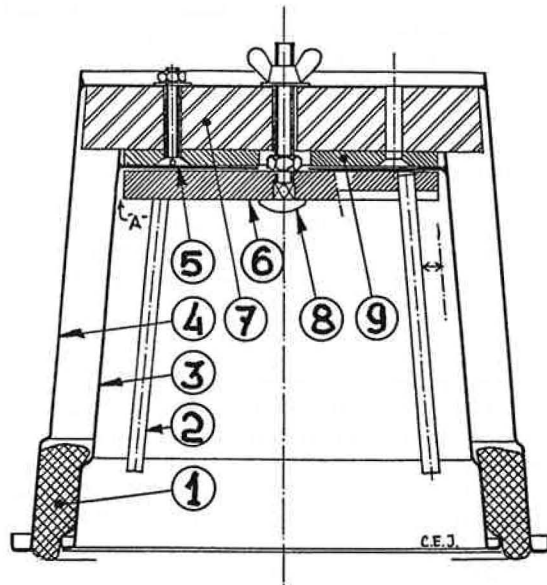
Varianten zijn: nog niet gesloten doppen uitsnijden en aan een pleegvolk geven, of de wat grotere larven uit de zwermcellen halen en met wat koninginbrij in zelfgemaakte wasdopjes te leggen voor verdere verzorging in een pleegvolk. Dan echter wordt het hoog tijd het boekje over koninginnetelt van Velt-huis en Duchateau te bestuderen (f 10,- bij het Bijenhuis).

Doppen van koninginnetelers

Doppen van telers haalt men 2-3 dagen voordat ze uitlopen. Om beschadiging door stoten tijdens het transport te voorkomen worden de doppen tussen laagjes watten in een doosje gelegd. Over afkoeling tot 15 °C gedurende enkele uren hoeft men zich geen zorgen te maken. Op de stand aangekomen worden de doppen in krulspeldmoerhuisjes gedaan en in een van de moerloos gemaakte volken bewaard. Ik gebruik hiervoor een "uitloopraam" waarin 18 van deze moerhuisjes geplaatst kunnen worden. Als men 3-5 van deze moerhuisjes heeft, kunnen ze met een ijzerdraadje op een raam met gesloten broed vastgezet worden. De dop wordt met wat vloeibare was; bijvoorbeeld met behulp van een kippeveer, aan een klein houten schijfje geplakt, dat tevens de bovenkant van het moerhuisje afsluit. De onderkant van de verticaal hangende moerhuisjes wordt afgesloten met een stukje raat waarvan de cellen naar boven gericht zijn. Drie van deze cellen worden voor de helft gevuld met wat honing, dit om te voorkomen dat de jonggeborene teveel met honing besmeurd wordt. De uitgelopen koninginnen kan men gedurende een week in het moerloze verzorgingsvolk bewaren, vooropgesteld dat er geen redcelkoninginnen uitkomen! De mogelijkheid om deze moertjes zo te kunnen bewaren is van belang voor de imkers die hun volken alleen in het weekeinde kunnen behandelen.

Bevruchtungskastjes

Eerder liet ik mijn jonge koninginnen vanuit drie-ramers op bruidsvlucht gaan. Wanneer er een mooi broednestje aanwezig was, merkte en knipte ik de koninginnen en verenigde deze volkjes op de veiligste wijze met de produktievolken, namelijk met behulp van een krant. Deze methode kostte veel bijen en nam veel kastmateriaal en ruimte in mijn bijenstal in beslag.

Figuur 3

Bij Zwitserse imkervrienden zag ik het Apideakastje. Het bleek dat het een goed stuk gereedschap is. In dit bevruchtungskastje worden weinig bijen gebruikt en men kan de bodem ervan openen voor het verenigen "met de krant". Het Apideakastje werkt perfect, maar heeft twee nadelen: 1. de larven van de kleine wasmot vreten zich door de wanden en 2. het kastje is duur (f 32,50 in het Bijenhuis).

Zelf een bevruchtungskastje maken

Van in elkaar geschoven hardplastic bloempotten (75 en 85 cent per stuk) en wat afvalmateriaal, maak te ik in 1989 zes bevruchtungskorfbjes, die uitstekend voldeden.

Het korfje (Figuur 3)

Aan de binnenkant van de grote bloempot (4) (grootste diameter 170 mm), merk "Soparco", wordt een schijf van 20 mm dik piepschuim (7) en een schijfje hardboard (3,5-4 mm dik, diameter 100 mm) (9) met twee behulp van 30 mm lange kolomsschroeven, M4 en verzonken kop (5), bevestigd. Aan de binnenkant van de kleine pot (3), grootste diameter 140 mm wordt een 10 mm dikke triplexschijf, de raathouder (diameter 100 mm) aangebracht. Het geheel wordt door middel van een 50 mm lange slotbout of kolomsschroef, M6, met schroefdraad over de gehele lengte (8), een zeskantige moer, een vleugelmoer en twee sluitringen aan elkaar bevestigd. Deze schroef moet zo lang zijn om later de raathouder naar buiten te kunnen drukken. De schijven (7) en (9) moeten samen zo dik zijn dat de onderranden van de potten in één vlak liggen.

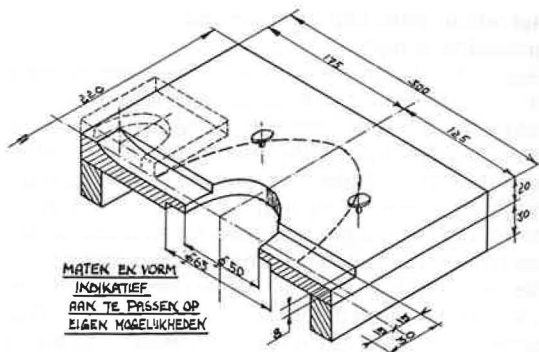
De raathouder (6) wordt eerst voorzien van twee evenwijdige zaagspleten, 3 mm diep en 19 mm uit het midden. De afstand tussen het midden van de raatjes wordt dan 38 mm. Ter versteviging van de raatjes worden in de raathouder bijna aan de uiteinden van de zaagspleten vier 2-4 mm dikke staafjes van ijzer of aluminiumdraad in nauwpassende gaatjes vastgezet. Deze staafjes staan evenwijdig aan en op een afstand van 6-7 mm van de wand van de binnenste bloempot. De stukjes kunststof worden in de zaagspleten en aan de staafjes met vloeibare was vastgezet.

In aansluiting op de bodem wordt de ruimte tussen de randen van de potten opgevuld met schuimrubber, ca 20 x 25 x 480 mm.

Opmerkingen: 1. schroeven niet al te vast aandraaien, 2. gaatjes in de kunststof met de hand boren en 3. spleet A met wat vaseline insmeren om dichtkitten te voorkomen.

De bodem

De bodem bestaat uit een plankje van 300 x 220 x 20 mm. In de bovenzijde wordt in het midden een sleuf 30 mm breed en 8 mm diep aangebracht (zie doorsnede in Fig. 4). Deze sleuf eindigt onder het later aan te brengen voerroostertje (zie Fig. 2), zodat de bijen het suikerwater kunnen bereiken. Op 125 mm van de voorkant van de bodem wordt in het midden van de sleuf een gat (diameter 50 mm) geboord. Aan de onderkant van de bodem wordt dit gat ver-

Figuur 4

groot tot 70 mm diameter, zodat een sponning ontstaat waarin een roostertje kan worden gedrukt. Opening en rooster vormen het ventilatiegat waarop het korfje wordt geplaatst. Voor de roostertjes kan metaal draadgaas met een maaswijdte van maximaal 3,5 mm worden gebruikt.

Het voerroostertje wordt vastgezet met een stukje triplex (100 x 100 x 10 mm). In dit stukje triplex wordt een gat gezaagd of geboord, zodat het deksel van een voerpotje erin past. Als voerpotje gebruik ik een glazen potje (inhoud 200 g) met een metalen deksel. In het deksel worden met een spijkertje vijf gaatjes van binnen naar buiten geslagen.

Het korfje wordt op de bodem vastgezet door het met de rand van de grootste pot onder de platte koppen van drie asfaltspijkers op de ene helft van de cirkel te schuiven; met een schroefvoegje op de andere helft van de cirkel wordt verschuiven voorkomen.

Het vlieggat kan worden afgesloten door een houten stopje (80 x 30 x 8 mm) in de sleuf te duwen. Dit stopje is aan de voorkant voorzien van een spijkertje, zodat het stopje gemakkelijk weer uit de sleuf kan worden getrokken.

Aan de voor- en achterkant van de bodem worden tegen de onderzijde twee latjes (20 x 30 x 220 mm) bevestigd. Deze latjes houden de bodem vlak en bovendien ontstaat er ruimte voor luchttoevoer naar het korfje tijdens de drie arrestdagen. Wanneer het vlieggat geopend wordt kan de ventilatieopening afgesloten. Slimmerikken vinden daarvoor natuurlijk direct een schuifje uit. Mijn ervaring met schuifjes is echter, dat zij of niet afdichten of niet verschoven kunnen worden als het nodig is.

Van belang is, dat U of Uw collega-imker beschikt over handvaardigheid en geschikte machines voor het boor- en zaagwerk. Als het bouwen van deze bevruchtungskorfbjes leidt tot werken in groepjes, dan is hun vreugde de mijne. Schrijf me als U vragen hebt, graag met bijvoeging van een aan U zelf geadresseerde en gefrankeerde envelop.

Het werken met bevruchtungskorfbjes

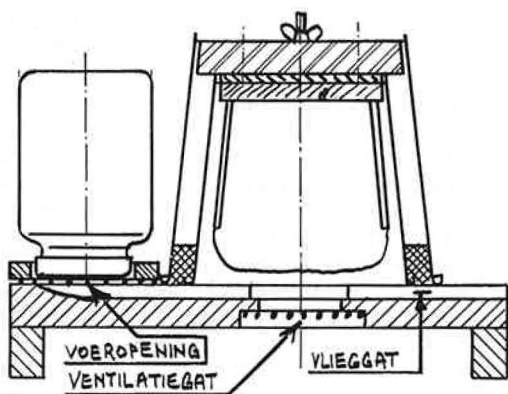
Als de moeren zijn uitgekomen, worden ze eerst gecontroleerd op eventuele gebreken en dan voorzien van een witte stip op het borststuk. Correctievloe-

stof, die gebruikt wordt bij het typen, leent zich hiervoor uitstekend. Voor het merken van de moeren eerst oefenen op darren!

Voor het vullen van de bevruchtungskorfjes worden de bijen van enkele broedramen in een emmer geveegd. De vliegbijen keren terug naar de kast. Van de achterblijvende thuisbijen wordt elk bevruchtungskorfje gevuld met een koffiebekertje vol bijen.

Voor het invoeren van de koningin in het korfje wordt het krulspeldmoerhuisje met de jonge moer in water gedompeld waarin een paar theelepeltjes honing is opgelost. De natgemaakte koningin laat men tussen de bijen in het korfje vallen, het korfje wordt op de bodem vastgezet en de vliegopening wordt gesloten. Het voerpotje wordt gevuld met suikerwater (een deel suiker en anderhalf deel water) en omgekeerd op de voeropening gezet. Het bevruchtungskorfje wordt met geopende ventilatieopening op een donkere en koele plaats gezet.

Na drie dagen wordt het korfje tegen de avond in of bij de bijenstal geplaatst, de vliegopening geopend en de ventilatieopening afgesloten. Bij een niet-

Figuur 2

overdekte opstelling moet het korfje afgeschermd worden tegen regen en direct zonlicht. Vier korfjes, met de vliegopening in verschillende windrichtingen, passen precies onder het dak van een Spaarkast. Het lege voerpotje wordt tegen de avond voor de tweede maal gevuld.

Als het weer goed is heeft de koningin haar oriëntatievluchten kunnen maken en gaat zij na een week op bruidsvlucht. Tien tot twaalf dagen later kan men de eerste gesloten broedcellen aantreffen. Gesloten werksterbroed geeft vertrouwen in de toekomst van de koningin. Wanneer alleen bultbroed aanwezig is, moet de koningin helaas worden afgekeurd. Enkele darrecellen mogen voorkomen. Zijn er op dat moment nog geen cellen gesloten, dan kan men een paar dagen later nog eens kijken. Ongeuldige mensen, zoals ik, proberen met een geïmproviseerd "tandartspiegeltje", vast te stellen of er reeds eitjes of larfjes aanwezig zijn.

Het invoeren van de leggende koningin in het volk

Eerst wordt het vangraam-doppenraam uit het volk genomen of, als dit nog niet was gebeurd, alle redcellen gebroken.

Op het volk leg ik een uitlaatbord met een gat van 115 mm diameter. Over dit gat wordt een stukje krant gelegd waarin kleine gaatjes worden geprikt. Hierop wordt het bevruchtungskorfje gezet en na een of twee dagen loopt de moer in het volk. Het korfje wordt dan weggenomen en bijenvrij gemaakt door er wat rook in te blazen en de bijen een zetje in de goede richting te geven met behulp van een kippe- of zwaneveer. De honingkamer(s) worden op de broedbakken gezet; de broedbakken staan dan weer op de kastbodem.

Als de dracht nog niet begonnen is kan men met dit omzetten een paar dagen wachten om het inballen van de moer te voorkomen.

Bijenstal voor imkers uit Biddinghuizen

Ab Kuypers

In Biddinghuizen hebben zes van de zeven aldaar woonachtige imkers elkaar gevonden. Samen hebben zij een gemeenschappelijke bijenstal opgericht die er wezen mag. In de achttien meter lange en verder ruim opgezette stal hebben zij plaats om er ieder zes volken kwijt te kunnen. De stal is hoog genoeg om door middel van een etage desnoods meer volken te kunnen plaatsen. Hoewel vijf van de zes deelnemers lid zijn van de VBBN is het geen verenigings-initiatief geworden. Alles is op eigen houtje uitgevoerd. Reden genoeg eens een kijkje te gaan nemen in de wat afgelegen woonplaats van enkele leden van de subvereniging Oost-Flevoland.

Biddinghuizen, op een afstand van pakweg 20 kilometer, maar met de bus toch nog altijd zo'n drie kwartier vanaf Lelystad. We hebben onze afspraak gemaakt na de gebruikelijke, korte vorstperiode, die ie-

der jaar weer verwarring sticht, zo tegen einde november: moeten de schaatsen nu wel of niet uit het vet? Het is een zonnige vrijdag, de dooi zit er alweer een week in. Van natuurijs van enig belang is al geen sprake meer. Vijf minuten vroeger, dan de dienstregeling aangeeft, tuffen we het dorp binnen, het op één na jongste van Nederland. Kennelijk valt het niet mee om in slakkegang over verlaten polderwegen op schema te rijden. Wanneer de reutelende dieselgeluiden om de hoek verdwijnen, om tenslotte helemaal weg te sterven, blijf ik achter in een bijna hoorbare stilte. Vanaf het Plein, waar ik zal worden opgehaald, zie ik een traag dorpsleven aan mij voorbijtrekken. Af en toe een auto, een fietser. Een enkele supermarktbezoeker. De dag lijkt nog te moeten beginnen. Dit had iedere andere willekeurige uithoek van de wereld kunnen zijn. Maar ik ken de geur en de kleur van het nieuwe land, waarin ik de inmiddels

overwonnen onzekere toekomstverwachting herken, waarmee mensen naar oorden als deze zijn getrokken. Verschillende tradities en dialecten hebben zich vermengd op een stuk land, dat indertijd nog een eigen traditie en taal kende. Iedereen is er, min of meer op zich zelf aangewezen, begonnen aan een onzeker bestaan. Maar wie zoekt, zal vinden. Zo ga je bij elkaar horen en wil je hier nooit meer vandaan. Uit saamhorigheid is een nieuwe samenleving op verschillende plekken in dit nieuwe gewest ontstaan. Dit is zo'n verhaal van saamhorigheid. Bovendien een verhaal uit de imkerij, die ook hier vaste voet aan de grond heeft gekregen.

Met dezelfde bedaardheid, waarvan de lucht die ik inademen bezwangerd lijkt, komt Lippe Veenstra het Plein oprijden. Ik stap in. We schudden handen en vragen elkaar hoe het ermee gaat. Na enkele honderden meters Biddinghuizense, voornamelijk verlaten straten, een enkel uitgestorven kruispunt en een paar maal bochten rijden we het dorp uit en het bos in. Even voorbij de ijsbaan en het dierenparkje, dicht langs een met gele paaltjes gemarkeerde wandelroute van ongeveer anderhalf uur, ligt de stal op een vrij groot stuk grond, afgezet met een hoog gazen hek. "Een paar van ons had al een tijdje het plan opgevat om op een stukje grond buiten het dorp een bijenstand te gaan inrichten, toen we van de zomer eens de koppen bij elkaar hebben gestoken om na te gaan of we niet samen wat konden beginnen. Dat zagen we allemaal wel zitten en hebben toen contact met de gemeente opgenomen. We kregen alle medewerking en al snel een stukje bos toegewezen. Hoewel, in eerste instantie had men een veel te hoge huurprijs berekend, die echt belachelijk was. Maar dat bleek een ambtelijke vergissing te zijn. Na het indienen van een bouwtekening werd binnen korte tijd een bouwvergunning verstrekt en konden we aan de slag. Het neerzetten van deze stal is een hele klus geworden, dat zul je begrijpen. De grond huren wij nu voor f 25,- per jaar. Dat zijn dus de kosten niet. De stal zelf hebben we heel goedkoop kunnen bouwen. Die heeft ons ongeveer f 300,- de man gekost. Toen in het dorp een caravanhandel was afgebrand konden we daar voor een zacht prijsje al die platen kopen waarmee we de stal hebben gebouwd. We mochten ook nog balken en latten meenemen, zoveel als we maar nodig hadden. Het gaas waarmee we het terrein hebben afgezet, is het oude hekwerk van de tennisvereniging uit Dronten en kostte helemaal niets. Zo hebben we alles een beetje bij elkaar gescharreld."

Een nieuwsgierige hond, formaat "kalf" van een voor mij onbekend ras, maakt met een diepbassend geblijf zijn nieuwsgierige aanwezigheid kenbaar. Een aai over zijn ruige kop en het beest is tevreden gesteld en keert terug naar het vrouwtje. We kunnen onze aandacht weer aan de stal besteden. "Kijk dat is nou aardig hè. Er komen hier veel mensen langs. Toen we nog aan het bouwen waren kwam men vaak even kijken wat hier gebeurde. Wat dat betreft zitten

we hier mooi en kan er ook nog eens een leuke uitstraling van de bijenteelt naar het publiek uitgaan. Zonder dat men al te dicht bij de stal kan komen heeft men toch een goed zicht op de kasten. De bijen moeten door de aanplant voor de stal hoog wegvliegen, dus men loopt weinig risico gestoken te worden. Onze stal past dan ook heel mooi in dit gebied. Vlak bij de dierenweide, wandelroute, sportvelden en ijsbaan. Zelf wonen we allemaal op loopafstand van de stal, door de goed aangelegde schelpspaden is de stal bovendien met de auto prima bereikbaar. Ja, we zijn hier erg blij mee." De trots en het enthousiasme in de stem van mijn gastheer is terrecht. Mijn imkershart zegt me, dat ik hier eigenlijk op een zonnige warme dag nog eens moet terugkomen, wanneer de stilte die er nu is gevuld zal zijn met het zoemend gezang van de uitvliegende bijen. "We zijn ook al begonnen met het uitzetten van bijenplanten. Van de gemeente mogen we zelfs in het grasveld buiten ons hek van alles neerzetten." "Hoe zit het eigenlijk met de dracht, hier in de omgeving?" "Ach, van het bos zelf zullen we het niet moeten hebben. Maar hier vandaan kunnen de bijen gemakkelijk het dorp bevliegen, waar zowel in de particuliere tuinen als in het openbaar groen voldoende te halen valt. En vergeet niet, zodra de grote drachten als koolzaad en distel zich aandienen gaan we toch op reis. Van het najaar hebben we kunnen constateren, dat de bijen volop met stuifmeel binnenkwamen."

Later aan de koffie, in de ruime woonkamer van de familie Veenstra, vertelt Lippe me over het kastvolk, dat hij achter in de tuin heeft staan: "In die kast zit een Buckfastvolk. Volgend jaar wil ik helemaal op de

De VBBN is de grootste landelijke Vereniging van imkers in Nederland met 177 plaatselijke subverenigingen en 6.700 leden. Deze bezit in Wageningen een landelijk centrum "Het Bijenhuis" waarin zijn ondergebracht het secretariaat en een winkel met magazijn en werkplaats. Het Bijenhuis verkoopt hoogwaardige producten voor de imkerij.

Voor het secretariaat wordt gezocht een

MEDEWERKER M/V

voor 32 uur per week

De belangrijkste taak zal zijn het zorg dragen voor het goed functioneren van het secretariaat. Hieronder wordt verstaan o.a. ledenadministratie, correspondentie, opstellen van financiële overzichten, budget-bewaking en het fungeren als aanspreekpunt voor de Vereniging. Het voorbereiden van vergaderingen, zorgen voor de verslaglegging en uitvoeren van bestuursbesluiten. De werkzaamheden worden uitgevoerd binnen een team van 6 personen.

Voor deze verantwoordelijke en veelzijdige functie wordt gezocht iemand met

- HAVO/MEAO secretariaatsrichting met tenminste algemene economie of vergelijkbare opleiding cq. ervaring
- ervaring met tekstverwerking
- goede uitdrukkingsvaardigheid in woord en geschrift
- willen werken in teamverband
- bereid zijn enige avonden en zaterdagen per jaar vergaderingen bij te wonen
- leeftijd minimaal 30 jaar
- ervaring met secretariaatswerk en kennis van de imkerij strekt tot aanbeveling.

De salariëring is in overeenstemming met de genoten opleiding, ervaring en de verantwoordelijkheid van de functie.

Sollicitaties binnen 14 dagen richten aan het: Bestuur van de VBBN, Grintweg 273, 6704 AP Wageningen, onder vermelding van soll. secr. Inlichtingen bij: W. van den Hoeven. Tel. 03429-3102 (na 20.00 uur).

Buckfast over gaan. Ik ben nu starter- en bevruchtungskastjes aan het maken. Samen met twee collega's van de stal gaan we in Nunspeet omlarven. We hebben daar al een cursus gevolgd. Wie weet krijgen we de andere drie nog zo ver, dat ook zij op de Buckfast over gaan. Dan kunnen we de koninginnen zelfs op eigen stand laten paren. We zitten uiteindelijk geïsoleerd genoeg. De andere imker uit Biddinghuizen,

die niet bij ons op de stal staat, heeft zijn bijen in Harderwijk. Dus wat dat betreft zou het kunnen. Maar dat zien we wel hoor, het is niet onze opzet, slechts een mogelijkheid."

Op de terugweg, met in de bus slechts een handjevol medereizigers, die dommelend of lezend de reistijd doorbrengen, door een grotendeels braakliggend landschap, met slechts hier en daar wat schapen als enig teken van leven, een binnenvaartschip dat door de ijsvrije Lagevaart waarschijnlijk de laatste vracht suikerbieten vervoert, gaan mijn gedachten door al het gepraat van vanmorgen, in de tijd vooruit, voorbij de winter die ons te wachten staat. Ik begin alweer uit te zien naar het nieuwe bijenseizoen. Dagdromend over het fantastische imkersleven, dat hier in de polder mogelijk is, komen flarden van ons gesprek naar boven. En er is maar weer eens bewezen waartoe samenwerking leidt. En dat een imkersmes soms aan twee kanten kan snijden. De imkers uit Biddinghuizen hebben door samen te werken een prachtig onderkomen voor hun bijenvolken kunnen realiseren, waar ze met recht trots op zijn. Het dorp heeft er op haar beurt een bezienswaardigheid bijgekregen. Zo krijgt ons nieuwe land, zoals het hier nog alsmaar wordt genoemd, steeds meer gezicht. Dat allemaal door mensen, die kennelijk hebben besloten hier voorgoed te blijven en zodoende de wegen voor nieuwe generaties Flevolandse uit te zetten, zodat zelfs in deze winderige uithoek toch langzaam maar zeker een eigen dialect zal ontstaan.

Wereld honingproductie in 1989 1% hoger dan in 1988

Roel ten Klei

De geschatte honingproductie in Amerika, Canada, Mexico, China, Zuid Amerika en de USSR was in 1988: 687.225 ton en in 1989: 696.530 ton. Stelt u zich eens voor: bijna 19 miljoen potten van 500 gr, een enorme hoeveelheid. Dit alles werd geproduceerd door de meest vooraanstaande honingproducerende landen. Voor deze hoeveelheid is een enorm aantal bijen nijver bezig geweest, dat aantal is nauwelijks voor te stellen. In de genoemde cijfers is nog geen rekening gehouden met landen die slechts weinig honing produceren zoals ons eigen land, met andere woorden, de totale productie is nog veel hoger. Toch mochten wij niet mopperen verleden jaar, maar komen daarmee niet voor op de wereldranglijst van honingproducenten. De Sovjet Unie bijvoorbeeld produceerde 225.000 ton, 5.000 ton meer dan in 1988. Deze productie werd bereikt door belangrijke verbeteringen in het management in de staatsbedrijven, maar vooral door een toename van het aantal volken in de privé-sector. China, de tweede producent op de ranglijst, produceerde 180.000 ton, dit was 24.000 ton meer dan in 1988. Maar 25.000 ton lager dan in het topjaar 1987.

Ongetwijfeld vraagt u zich af waar deze plas honing blijft. Een deel wordt in eigen land geconsumeerd, maar veel wordt geëxporteerd. Een paar voorbeelden volgen hieronder. West-Duitsland, kocht in 1989, 84.438 ton die afkomstig was uit:

Mexico	26%
Argentinië	18%
Rusland	11%
Hongarije	6%
China	4%
V.S.	2%
Overige	33%

Japan kocht 37.643 ton voornamelijk afkomstig uit:

China	75,3%
Argentinië	13,3%
Rusland	3,3%
Canada	3,0%
V.S.	0,8%
Overige	4,3%

Saoedie Arabië kocht op de wereldmarkt 3.600 ton afkomstig uit:

West Duitsland (dit werd eerst aangeschaft op de wereldmarkt)	37%
V.S.	8%
Spanje	6%
Turkije	3%
Nederland (dit was geen Nederlandse maar geïmporteerde honing)	3%
Overige	12%

Zoals u ziet wordt er nogal wat gehandeld in honing. Veel producerende landen spannen zich in om de export op te voeren, waardoor de prijzen van buitenlandse honing de komende jaren nog wel aan de lage kant zullen blijven.

Bron:
Gleanings in Bee Culture, februari 1990.

Vereniging van adviseurs voor bijenteelt in de tropen opgericht

J. Beetsma

In het begin van dit jaar werd de vereniging NECTAR opgericht. Deze afkorting staat voor Netherlands Expertise Centre for Tropical Apicultural Resources oftewel Nederlands centrum van specialisten voor hulp aan de bijenteelt in de tropen.

Het doel van de vereniging

Het doel van NECTAR is om de bijenteelt in ontwikkelingslanden te stimuleren, advies te geven betreffende bijenteeltprojecten en om voor dit doel de belangstelling op te wekken van organisaties die hulp bieden aan activiteiten in ontwikkelingslanden. NECTAR ziet de bijenteelt als een middel dat bij uitstek geschikt is om de levensstandaard van arme bevolkingsgroepen te verbeteren.

De vereniging telt 24 leden die allen betrokken zijn of geweest zijn bij bijenteeltprojecten in ontwikkelingslanden en zich als vrijwilliger voor het doel inzetten.

Beschikbare kennis en ervaring

De leden van NECTAR hebben praktische ervaring met de bijenteelt verkregen in Azië, Midden- en Zuid Amerika en Afrika met de bijensoorten *Apis mellifera* en *Apis cerana*, met de geafricaniseerde honingbij en met angeloze bijen. Deze ervaringen betreffen

de bedrijfsmethoden, het oogsten van de verschillende bijen-producten, koninginenteelt, parasieten- en ziektebestrijding, onderzoek naar de uitvoerbaarheid van bijenteeltprojecten en het beoordelen van projectvoorstellen en van lopende projecten.

Aanleiding tot het oprichten van NECTAR

In de (sub)tropen wordt de bijenteelt over het algemeen uitgeoefend als middel van bestaan of als nevenberoep van kleine boeren. In het verleden werden verscheidene bijenteeltprojecten gestart, zowel door particulieren als door instellingen die actief waren in ontwikkelingslanden. Echter, in sommige gevallen werd de bevordering van de bijenteelt niet op de juiste wijze begeleid. Een van de oorzaken hiervan is, dat de hulpverleners niet bekend waren met de specifieke behoeften en mogelijkheden van de bijenteelt met verschillende bijensoorten en -rassen in verschillende landen. Het heeft bijvoorbeeld weinig zin om in ons land kostbare moerroosters en kunstraat te kopen voor imkers in een Midden Afrikaans land. De daar aanwezige melliferarassen zijn kleiner dan onze bijen en de koninginnen zullen dus het moerrooster passeren en de werksters zullen de kunstraat niet op de gewenste wijze uitbouwen.

Taakstelling

De leden van NECTAR hebben zich tot taak gesteld: 1. het bijeenbrengen van kennis betreffende de bijenteelt in de (sub)tropen;

2. het beantwoorden van vragen en het geven van advies aan particulieren en organisaties die van plan zijn om met het houden van bijen te beginnen of zich hiermee reeds bezig houden;
3. het vormen van een documentatiecentrum;
4. het uitwisselen van kennis en ervaring met anderen die op dit terrein werkzaam zijn;
5. het opsporen en verspreiden van deze kennis en ervaring;
6. het geven van advies aan organisaties, die zich bezig houden met de bijenteelt in ontwikkelingslanden, betreffende uitvoerbaarheidsonderzoeken, projectvoorstellen, het financieren van projecten, de technische assistentie en het beoordelen van projecten;
7. de aandacht te richten op het belang van en het onderzoeken van socio-economische aspecten van de ontwikkeling van deze bijenteelt.

De leden van NECTAR zouden graag in contact komen met belangstellenden in Nederland en België, die ervaring hebben met de bijenteelt in de (sub)tropen.

Het adres is: NECTAR, Postbus 141, 6720 AC in Bennekom.

Pas op met mierzuur

Mierzuur lijkt onschuldig voor mens en dier, maar is het beslist niet! In een Brits chemisch vakblad stond onlangs het volgende ongeval met mierzuur vermeld.

"Een magazijnmedewerker verloor onlangs een oog toen een literfles met 98-100% mierzuur explodeerde. Dit gebeurde toen hij de fles van een schap haalde. Geconcentreerd mierzuur ontleedt langzaam in koolmonoxide en water en de gasdruk kan voldoende zijn om glazen flessen te laten exploderen. Fabrikant Merck onderkende het probleem een aantal jaren geleden en verving de gewone schroefdop door een andere waarin een ontluichtingsventiel is opgenomen."

Richtlijnen

Bovenstaand bericht is overgenomen uit Medium, het personeelsblad van het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid en Milieuhygiëne (RIVM) in Bilthoven. Navraag bij de veiligheidsdeskundige van dit instituut leverde het vermoeden op dat het met het explosiegevaar van mieresuur wel meevalt. Hij geeft echter wel enkele richtlijnen die dit gevaar tot een minimum kunnen beperken:

- koel bewaren
- een schroefdop gebruiken met een ontluichtingsventiel of (indien u zo'n dop niet kunt krijgen) de dop regelmatig los draaien, bijvoorbeeld een maal per kwartaal;
- als u het mierzuur niet meer gebruikt, de fles inleveren bij de gifkar of het afvaldepot voor chemicaliën in uw gemeente.

Het grootste gevaar ontstaat bij volle flessen, met een dop zonder ontluichtingsventiel, die op een warme plaats staan (op een warme plaats ontleedt mierzuur sneller dan op een koele plaats).

Bijtend

Geconcentreerd mierzuur is sterk bijtend (corrosief) en kan bij aanraking met de huid en ogen roodheid, pijn, brandwonden en slechtziendheid veroorzaken. Bij inademing van de damp kunnen schadelijke effecten in de luchtwegen optreden zoals keelpijn, hoesten, kortademigheid, ademnood en longoedeem. Een voor de gezondheid schadelijke concentratie in de lucht kan door verdamping van deze stof bij ca. 20 °C vrij snel worden bereikt.

Veiligheidsmaatregel

Als u desondanks zelf uw mierzuurplaten maakt, moet u de volgende veiligheidsmaatregelen in acht nemen: werk in een goed geventileerde ruimte, zuurbestendige handschoenen en beschermende kleding aantrekken, een veiligheidsbril gebruiken en niet werken bij open vuur (dus ook niet roken). Bij verdunnen altijd mierzuur aan water toevoegen en nooit andersom! Bij aanraking met de huid of ogen onmiddellijk spoelen met veel water. Na inademing van de damp: frisse lucht inademen, rusten (schadelijke effecten in de luchtwegen worden versterkt door inspanning), halfzittende houding aannemen en naar het ziekenhuis laten vervoeren. Vanzelfsprekend dient u het mierzuur buiten het bereik van kinderen te houden. Sinds kort zijn mierzuurplaten ook te koop in het Bijenhuis. Misschien iets duurder dan zelf maken maar wel zo veilig voor imkers die alleen de varroamijt willen bestrijden en niet zichzelf.

Bron: "De Bijenstal", subvereniging Velp.

RECTIFICATIES INFOGIDS

De telefoonnummers van de regionale voorlichters en van de AID op bladzijde 8 en 16 moeten gewijzigd worden in:

Dienst Landbouw Voorlichting (DLV)

De telefoonnummers van uw voorlichters zijn:

Limburg en Gelderland: L. Hensels. Tel. 04709-6457.

Noord Brabant, Zeeland en Zuid Holland: Vakature

Overige provincies: G.J. Elbers. Tel. 03210-18338.

Algemene Inspectiedienst:

Inspectie West: 01720-24044.

Collectieve Bijenverzekering:

Bladzijde 18: Eigen risico moet zijn f 100,-.

Paprika

Deze keer een bijzondere bijenplant, beter gezegd een bijenplant die zich in ons gematigd klimaat in een bijzondere positie bevindt. Hij wordt in kassen gekweekt. De bijen kunnen er op vliegen als het volk in een kas wordt geplaatst of bij mooi weer via de openstaande luchtramen.

Uit warme streken

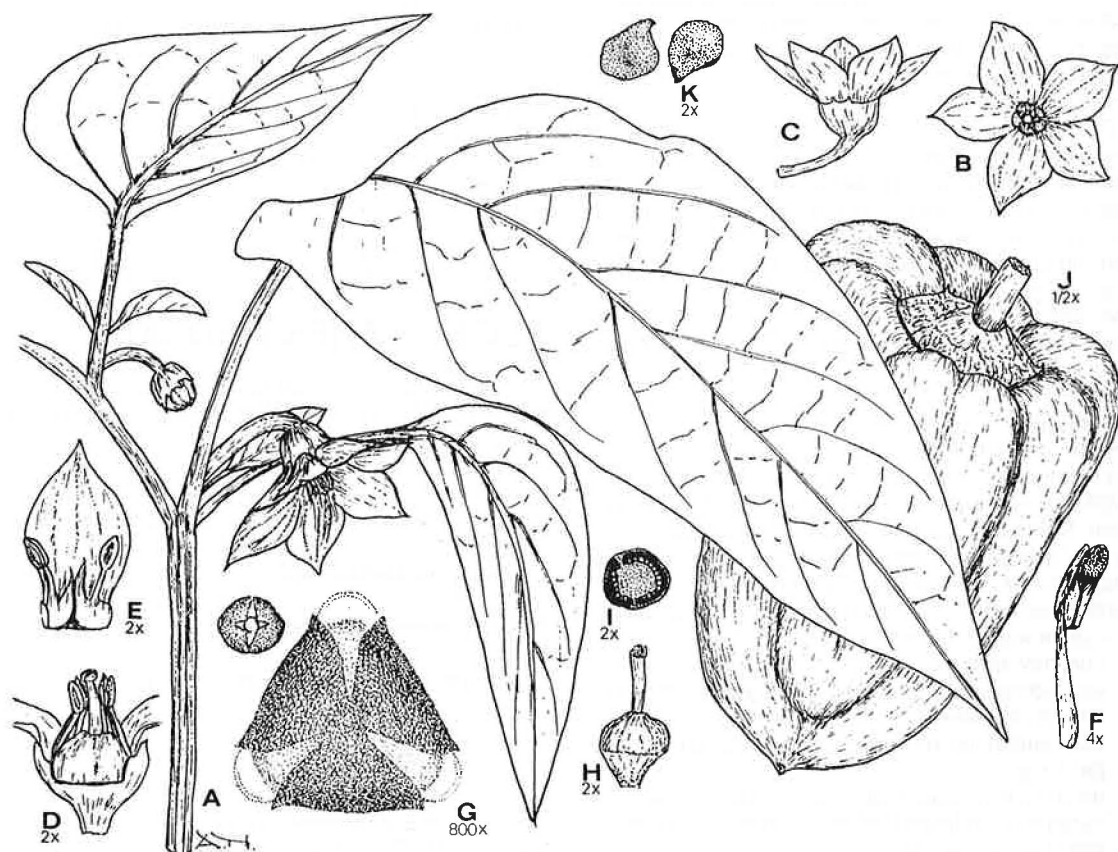
Paprika behoort tot het geslacht *Capsicum* van de nachtschadefamilie. Alle soorten *Capsicum*, ongeveer 30 in getal, waarvan er 5 in cultuur zijn gebracht, hebben hun oorspronkelijke groeiplaats liggen in tropische en subtropische streken van Centraal- en Zuid Amerika. Na de ontdekkingsreis van Columbus in 1492 heeft de paprika, die voor de vrucht in cultuur werd gebracht, zich via vele Portugese en Spaanse handelsroutes over een groot deel van de wereld verspreid. In de warme streken van die verspreidingsgebieden wordt de plant ook verwilderd aangetroffen.

Meerjarige plant

Paprika is een meerjarige plant. In het begin zijn de jonge planten nog kruidachtig, maar ze worden, als ze niet van vorst te lijden hebben gehad, op de lange duur houtachtig. De donkergroene eivormige bladen zijn asymmetrisch en hebben een matglanzend oppervlak. Aan het eind van de bloeistengels ontwikkelen zich de bloemen in de oksel der bladen. Tegelijk vormen zich daar twee nieuwe bladen, waarvan er één mee groeit met een zijscheut. Het andere blad vormt ook een scheut, die echter in ontwikkeling sterk achter blijft. De stengels van de plant verkrijgen door deze ontwikkeling een geknikte vorm.

Paprika (*Capsicum annuum* L. *sensu lato*)

A deel bloemstengel met bladeren en bloem; B en C bloem gezien van boven en opzij; D vruchtbeginsel, stamper en deel van de meeldraden; E deel bloemkroon met meeldraden en daartussen groef in bloemkroon; F meeldraad met opengaannde helmknop; G stuifmeelkorrel gezien van boven en (schematisch) van opzij; H vruchtbeginsel met stamper; I horizontale doorsnede vruchtbeginsel; J vrucht; K zaad.

Vroege bloemen

De bloemen openen zich reeds vroeg op de dag. Twee uur na zonsopgang staan ze al volop in bloei. De witte bloemkroon bestaat uit een korte cilindrische buis met aan de rand 4-6 lobben. Op de scheiding tussen de lobben staan de meeldraden. Ze zijn onder in de bloemen met de bloemkroon verbonden. De bloemen zijn proterogyn. Bij het opengaan van de bloem heeft de stamper zich, voordat de helmhokjes opengaan en het stuifmeel vrijkomt, reeds volledig ontwikkeld en is de stempel bedekt met een kleverige substantie, die er voor dient om stuifmeelkorrels vast te houden en tot activiteit te brengen. De lengte van de stamper varieert van iets korter tot iets langer dan de meeldraden. Aangezien bij zelfbestuiving ook vruchtzetting plaatsvindt is het het gunstigst wanneer stamper en meeldraden even lang zijn. Als de helmhokjes opengaan, ze doen dat door opensplijten van boven naar beneden, valt dan het stuifmeel, door de schuine stand van de bloemen, op de stempel. Voor de vruchtvorming moet de bestuiving echter wel binnen 24 uur na het opengaan van de bloem geschieden, want daarna heeft de vloeistof op de stempel zijn kleefkracht verloren.

Bijen voornaamste bestuivers

In de vrije natuur zijn de bijen de voornaamste bestuivers, alhoewel het bijenbezoek onregelmatig is en dan alleen bij warm helder weer of gedurende droge perioden. Tengevolge van bestuiving door bijen vormen zich mooiere vruchten. Behalve stuifmeel kan door bijen ook nectar op de bloemen worden verzameld. Het nectarium ligt in het buisvormig deel van de bloemkroon tussen de meeldraden en de bloem-

kroon en in groeven, die zich tussen de meeldraden in de bloemkroon bevinden. Veelal zijn de nectar-druppeltjes aan het bovineind van de groeven met een loupe zichtbaar. De bloemen zijn vrijwel geurloos en de nectar is niet zo attractief, waardoor bijen snel de voorkeur geven aan andere bloemsoorten.

Vrucht in vele vormen

Van alle Capsicum soorten heeft de vrucht van de paprika de grootste variatie in vorm en kleur. De vrucht is een opgeblazen tweehokkige bes met een dikke leerachtige wand, die groen, rood, geel, violet of zwart kan zijn. De naam paprika is ontleend aan de peperachtige smaak van de vruchten. Die wordt veroorzaakt door de stof capsacaïn, voor de kenners $C_{18}H_{28}NO_3$, die zich vormt in de tussenwand van de vrucht. In de Balkan werd de plant vroeger peperke, piperke en paparka genoemd. In de zestiende eeuw maakten de Hongaren daarvan paprika. In de vrucht kunnen vele lichtgeel gekleurde zaden tot ontwikkeling komen.

Literatuur

Martin, J.A. et al: Nectaries of Capsicum, Iowa State College Journal of Science 6, 277-285 (1932).
Andrews, J.: Peppers, the domesticated Capsicums, University of Texas Press, Austin (1984).
McGregor, S.E.: Insect pollination of cultivated crop plants, 292-295, U.S. Dept. Agr., Agr. Res. Ser., Agr. Handbook No. 496. Washington, D.C.: U.S. Govt. Printing Ofc. (1976).
Smeeckens, C. en A. de Ruijter: Door bijen minder knopen en hoger vruchtgewicht paprika, Bijenteelt 92, 91-92 (1990).

De teelt en het gebruik van hommelveolken

Ing J. van den Eijnde,

Landelijk Proefbedrijf voor Insektenbestuiving en Bijenhouderij "Ambrosiushoeve", Hilvarenbeek.

De gedachte om hommels te gebruiken voor de bestuiving van gewassen is niet nieuw. De mogelijke voordelen zijn erg voor de hand liggend. Een hommel is groter en sterker dan een honingbij en kan dus meer soorten bloemen bezoeken. Rode klaver wordt bijvoorbeeld wel door hommels bezocht en niet door honingbijen, omdat honingbijen niet bij de diepliggende nectar kunnen komen en hommels wel. Hommels vliegen bij lagere temperaturen en maken langere vluchten. Het probleem is altijd geweest om ze het jaar rond te telen, m.a.w om op het moment dat er vraag is naar hommelveolken ze ook daadwerkelijk beschikbaar te hebben.

Een belangrijke oorzaak voor de moeilijke teelt van hommelveolken ligt in de leefwijze van de hommel.

Leefwijze van de hommel.

Een hommelveolking overwintert alleen. In het voorjaar zoekt ze een geschikte plaats om een nest te bouwen. Ze legt eieren, broedt deze uit en haalt in de beginperiode al het voedsel bij elkaar in de vorm van

nectar en stuifmeel. Zijn er voldoende werksters geboren dan verzamelen die het voedsel en blijft de koningin continu in het nest. Na half mei ziet men buiten ook geen koninginnen meer rondvliegen. Het kleine nest groeit snel en na enige tijd worden mannetjes geboren. Niet lang daarna worden ook nieuwe koninginnen geboren. Deze vliegen uit en nadat ze gepaard hebben kruipen ze korte tijd later weg in hun overwinteringsplaats. Het nest raakt in verval en de werksters en mannetjes sterven. Deze leefwijze is totaal verschillend van die van de honingbijen waar de hommels toch nauw verwant mee zijn. Het zijn beide sociaal levende bijensoorten. Ze leven in kolonies bij elkaar waarbinnen een bepaalde taakverdeling bestaat. Een honingbijkoningin kan enkele jaren leven. Honingbijen overwinteren als volk. In de winter zitten alle werksters en de koningin op een tros bij elkaar. In tegenstelling tot hommelveolkingen kennen de honingbijen geen winterslaap en moeten ze ook 's winters eten. Om de winter te kunnen overleven leggen honingbijen in de zomer een grote voed-

selvoorraad aan: de honing. Honingbijen zijn er dus het hele jaar. Een hommelvek bestaat van nature slechts een seizoen.

Ook wat betreft gedrag zijn er grote verschillen tussen hommels en honingbijen. Honingbijen hebben een echte taal: de bijendans. Met behulp van deze bijdansen kan een honingbijwerkster die een goede voedselbron heeft gevonden dit bij thuiskomst aan andere werksters mededelen. De bij laat andere werksters niet alleen ruiken aan en proeven van de meegebrachte nectar, maar vertelt ook precies op welke afstand en in welke richting de voedselbron zich bevindt. Voor de bestuiving van tomaat door honingbijen heeft dit belangrijke consequenties. Als er een bij thuiskomt met de boodschap dat er buiten de kas iets lekkerders te vinden is dan tomatenbloemen, dan laten alle bijen de tomaten in de steek. Hommels missen deze vorm van communicatie. Iedere hommelmwerkster gaat individueel te werk. Ze zoekt zelf naar bloeiende bloemen om voedsel te verzamelen en zal in de omgeving van het nest beginnen. Een aantal hommels gaat in de zomer ook door de kasramen naar buiten, maar ze zullen de tomatenbloemen in de kas niet overslaan.

De teelt van hommels

De hommelm die gebruikt wordt voor de teelt is *Bombus terrestris*, de aardhommel. De hommels waarmee begonnen werd zijn jonge overwinterde koninginnen die in het voorjaar buiten gevangen zijn. De koninginnen moeten tot broeden worden gebracht. De hommels worden bij 29 °C in een klimaatkamer gehouden, in het donker. Ze worden in een klein houten kooitje gezet, vergezeld van enkele jonge honingbijen om het eileggen van de koningin te bevoedigen. Regelmatig worden de hommels gevoerd met suikerwater (50%) en een klein bolletje stuifmeel-deeg. Stuifmeel-deeg is door honingbijen verzameld stuifmeel gemengd met suikerwater. Rood licht (onzichtbaar voor bijen en hommels) wordt gebruikt om in de klimaatkamer te kunnen werken. Nadat de eerste jonge hommeltjes geboren zijn wordt het kleine volkje overgezet in een groter nestkastje. Dit kastje heeft twee compartimenten, broedkamer (19x19x17) en voorportaal (19x9x17).

De volkjes krijgen continu suikerwater aangeboden en worden om de paar dagen gevoerd met stuifmeel-deeg. Zodra in de volkjes circa 80 werksters aanwezig zijn kunnen ze ingezet worden voor de bestuiving.

Voor de productie van mannetjes en koninginnen wordt een aantal volkjes aangehouden in de klimaatkamer. Als de volkjes voldoende groot zijn worden de geslachtsdieren geproduceerd. De koninginnen worden uit de volkjes verwijderd en worden samen met mannetjes uit andere volkjes in een vliegkooi gedaan. Na de paringen krijgen de koninginnen een kooldioxyde narcose om te voorkomen dat ze in diapaauze (winterrust) gaan. Na de narcose worden de koninginnen in kleine kastjes gezet en begint het hele proces opnieuw. De narcose maakt het mogelijk hommels in een klimaatkamer jaarrond te telen.

Het telen van hommels is totaal verschillend van de teelt van honingbijen. Behalve dat men moet kunnen beschikken over een klimaatkamer, is de verzorging arbeidsintensief. Ook aan het verzorgen van een beperkt aantal volkjes heeft men een volledige dagtaak. Bovendien is er over het telen van hommels nog veel minder bekend dan over het telen van honingbijen, zodat het gevaar van mislukken nog groot is. Het is daarom niet aan te bevelen om hommels te gaan telen als hobby, maar om dit aan gespecialiseerde bedrijven over te laten die hier wat materiaal en mankracht betreft op ingesteld zijn.

Tomatenbestuiving

In 1985 is de Ambrosiushoeve begonnen met het onderzoek naar de mogelijkheden van insectenbestuiving bij tomaat. Tomaat heeft een groot areaal en de bestuiving werd meest met de hand gedaan. Er is gestart met honingbijen. De keuze hiervoor was eenvoudig; er waren aanwijzingen dat honingbijen in staat zijn tomaten te bestuiven en bijenvolken waren volop beschikbaar. Het bleek dat bijen inderdaad voor de bestuiving konden zorgen. Mede naar aanleiding van deze ervaringen is men in 1987 in België begonnen met het inzetten van hommels bij tomaten. Hommelvekken waren beschikbaar omdat R.de Jonghe uit België al jarenlang hommels teelde voor wetenschappelijke doeleinden.

De eerste ervaringen waren meteen zeer positief. Het enthousiasme van de tuinders kent sedertdien geen grenzen en in 1988 en vooral 1989 zijn bij vele tuinders al hommelvekken geplaatst. Een groot voordeel van hommels vergeleken met honingbijen is, dat hommels bij het bloembezoek een duidelijk merkteken achterlaten in de vorm van bruine plekken op de bloem. De tuinder kan hieraan vaststellen dat de bloemen goed bezocht zijn. Je mag nu stellen dat bestuiving van tomaten door hommels het gehele teeltseizoen mogelijk is.

Gezien de grote oppervlakte tomaten onder glas en het vele en eentonige werk van het trillen, is er een goed belegde boterham weggelegd voor de hommels.

Het plaatsen van hommelvekken in de kas

Als de volkjes in de kweekruimte groot genoeg zijn worden ze voorzien van isolerend materiaal en naar de kas gebracht. Bij het plaatsen in de kas is het belangrijk dat mieren het kastje niet kunnen bereiken. Een eenvoudige oplossing hiervoor is om de voet van de standaard rondom in het water te plaatsen. De volkjes mogen niet in het directe zonlicht geplaatst worden om oververhitting te voorkomen, maar de kastjes moeten in verband met de oriëntatie wel goed zichtbaar voor de hommels opgesteld worden. In de kas worden de hommels alleen bijgevoerd met suikerwater. De tuinder heeft de taak het suikerwater regelmatig te verversen. Een voorwaarde voor een optimaal functioneren in de kas van de hommelvekjes is de goede conditie van de planten. Als planten geen of slecht stuifmeel produceren, dan vliegen de hommels niet meer op de bloemen en treedt er geen bestuiving op.

Kunnen we het bestuivingsgedrag van de bijen beïnvloeden?

In hoeverre kunnen wij imkers onze bijen zo ver krijgen dat ze het bestuivingswerk nog efficiënter gaan verrichten? De Amerikaanse onderzoeker Thomas D. Seeley doet daar onderzoek naar en Roger A. Morse schreef er over in 'Gleanings in Bee Culture' (nov.1989).

De belangrijkste taak van een kolonie in natuurlijke staat levende honingbijen is er voor te zorgen jaarlijks zo'n 45 pond stuifmeel en 130 pond honing binnen te halen. Om dit voor elkaar te krijgen zullen ze het maximaal mogelijke moeten zien te halen uit de beste bronnen die ze kunnen vinden. Ze zijn hiertoe in staat dank zij o.a. een zeer efficiënte samenwerking tussen speurbijen en haalbijen. Maar de wensen van de imkers zijn lang niet altijd dezelfde als die van de bijen. Om zoveel mogelijk te kunnen profiteren van hun bestuivingscapaciteiten is het nodig dat we een goed begrip hebben van de sociale organisatie die de verzamelactiviteiten van het bijenvolk mogelijk maakt. De bijenwoning is een informatiecentrum. Maar het is niet zo dat een enkele bij of een klein groepje bijen de beslissingen neemt. Behalve dat de bijen zich richten naar de speurbijen die tot ver in de omtrek op zeer doelmatige wijze op zoek gaan naar drachtbronnen, houden ze ook rekening met wat de duizenden haalbijen te 'vertellen' hebben. De mens is niet in staat, en misschien wil hij dat niet eens, het basisgedrag van de bijen te veranderen. Seeley beweert echter dat we toch wel enigszins in staat zijn het bestuivingsgedrag van de bijen te beïnvloeden, mits we maar op de juiste wijze weten in te spelen op die zo perfecte organisatie van het sociale haalgedrag. Hij geeft de volgende tips:

- zorg ervoor dat er geen concurrerende bloemen in de buurt staan; maai bijvoorbeeld de paardebloemen weg in de appelboomgaard;
- houd de volken hongerig, en dus begerig naar voedsel, door hun voedselvoorraad zo klein mogelijk te houden;
- dwing de haalbijen zoveel mogelijk bloemen te bevliesen - dus niet alleen de rijkste - door veel volken in het te bestuiven gebied te plaatsen;
- plaats de volken zo dicht mogelijk bij het gewas.

Het eerste en laatste punt komen ons bekend voor, maar het tweede en derde zijn toch wel betrekkelijk ongewoon. Toch hebben Seeley en anderen duidelijk kunnen aantonen dat bijen geen nectar meer halen als er niet voldoende bergruimte meer is. Ook kunnen ze gedwongen worden bloemen te bevliesen waarin nectar met een lage suikerconcentratie, zoals de peer, door veel volken in het gebied te plaatsen.

De vrouw in de bijenteelt

Eveneens in het Amerikaanse blad Gleanings (okt.1989) kondigt Joanne Olstrom aan dat ze van plan is af en toe in dit blad een column te wijden aan "De vrouw in de bijenteelt". Toen ze pas met bijen-

houden begon, viel het haar op dat vrouwen in de imkerij voornamelijk tot taak hadden koffie te schenken en honingkoeken te bakken, om dan bovendien na afloop nog de afwas te doen! Imkerscongressen waren zo georganiseerd dat de mannen lezingen bijwoonden over onderwerpen als "Hoe doden we de mijten en niet de bijen en de imkers?", terwijl de vrouwen gezamenlijk gingen... winkelen!

Ze vraagt de vrouwelijke lezers van het blad eens te reageren. Met hoeveel zijn we eigenlijk, vraagt ze, 1%, 10% of misschien meer? Voel je je geïsoleerd? Wat doe je hoofdzakelijk? Welke voordelen heeft je vrouw-zijn voor het bijenhouden, de honingproductie en -verkoop? Hoe ga je met de bijen om, kan je de zware honingkamers tillen? Over welk onderwerp betreffende de bijenteelt zou je wat meer willen weten? Ook mannen mogen reageren over het onderwerp de vrouw in de bijenteelt.

Hoe is eigenlijk de situatie in ons moderne, geëmancipeerde Nederland? Hoeveel vrouwelijke leden heeft de VBBN? De subvereniging waarvan ik lid bent heeft ruim vijftig leden, waaronder, als ik goed tel, twee vrouwen. Volgens de Informatiegids 1989 van de VBBN bestaat het Dagelijks Bestuur van deze vereniging uit zes mannen en geen enkele vrouw en slechts twee van de vijftien Hoofdbestuursleden behoren tot het vrouwelijk geslacht. Wat dat betreft slaat de redactie van ons Groentje zo'n slecht figuur nog niet: drie vrouwen en twee mannen!

Een bijenvriendelijke gemeente

In familie- en gemeentewapens kom je soms afbeeldingen tegen die ontleend zijn aan het leven van de honingbij. Zo omlijst de gemeente Venray haar vacature-advertenties met leuke, gestileerde honingbijtjes op een stuk raat. Het kan dus haast niet anders of de ambtenaren daar moeten zeer ijverig zijn!

In de befaamde rubriek "Voor u geknipt", zoals die wekelijks op de achterpagina van "Vrij Nederland" te vinden is, troffen we onlangs onderstaand knipsel aan. We hebben het nogmaals voor u geknipt.

**Bijenhouders zitten
met honing in de maag**

(Het Binnenhof)

De areometer - een goedkoop alternatief voor de refractometer

P.J. Jansonius

In het oktobernummer van de "Algemeine Deutsche Imkerzeitung" (ADIZ) wordt melding gemaakt van een goedkoop en eenvoudig alternatief voor de refractometer, het instrument waarmee het watergehalte van honing wordt bepaald. Het gaat hier om een zogenaamde areometer. Dit is een soort dobber van glas die gebruikt wordt om het soortelijk gewicht van een vloeistof te meten. Deze dobber met schaalverdeling wordt in de versge oogste, vloeibare honing geplaatst. Afhankelijk van het watergehalte, zakt de dobber meer of minder ver in de honing. Door het stroperige karakter van honing duurt het vrij lang totdat de areometer tot het korrekte nivo is gezakt. Aanbevolen wordt om hem daarom een nacht rustig te laten staan. Het instrument heeft een nauwkeurigheid van 0,5%. Dit is naar laboratoriummaatstaven vrij onnauwkeurig, maar lijkt voor het gebruik door imkers zeker aanvaardbaar. Verder is het een temperatuurgevoelig instrument. Het in de ADIZ beschreven exemplaar is geijkt bij 20 °C. De honing mag tijdens de meting niet kouder zijn dan deze temperatuur. Bij hogere temperaturen dient men voor iedere graad temperatuurstijging 0,1% van de gemeten waarde af te trekken. De areometer lijkt een goedkoop alternatief voor de refractometer te zijn.

Het in de ADIZ besproken exemplaar wordt door een Zweedse firma op de markt gebracht en moet DM 60,- gaan kosten. Nu is een areometer op zich geen nieuwe uitvinding. Het nieuwe is alleen dat de betreffende firma er een schaalverdeling in heeft aangebracht die is afgestemd op de meting van het watergehalte van honing. Met een gewone, d.w.z. niet voor metingen aan honing bedoelde areometer kan men echter ook werken. Hieraan zijn echter een tweetal voorwaarden verbonden: 1. het instrument moet het juiste meetbereik hebben en 2. men moet beschikken over een omrekeningstabel. Een gewone areometer geeft namelijk het soortelijk gewicht aan en niet direct het watergehalte van de vloeistof.

De benodigde tabel is te vinden in het boek "Honey" van Dr. E. Crane. Navraag bij een glasinstrumentenfabriek leerde dat een areometer met het gewenste meetbereik ook gebruikt wordt in de suikerindustrie. Ze worden alleen op bestelling gemaakt. De prijs hangt dan af van het bestelde aantal, maar zou toch in ieder geval een paar tientjes lager liggen dan het Zweedse model. Misschien zijn er ook imkers die via andere wegen aan zo'n instrument kunnen komen.

Met behulp van de genoemde tabel kunt u dan goedkoop het watergehalte van uw honing meten.

Bron: ADIZ 1989 (10): p.334

Toenemende belangstelling van de kleinere imkers voor de teelt van koninginnen

M.L. Boerjan

Op alle fronten blijkt dat de imkers en hun organisaties de kwaliteit van de Nederlandse imkerij willen verbeteren. Een van de tekenen hiervan is de groeiende belangstelling voor de teelt van koninginnen en selectie van de bijenvolken. Het Hoofdbestuur heeft onder andere een algemene oproep aan de grotere imkers gericht om hun medewerking te vragen bij de inrichting van een teeltstation voor de "Nederlandse bij" (Bijenteelt 91(5): pag. 135 (1989)).

Het teeltvolk wordt opengemaakt. V.l.n.r. de heren Bustamente, Van der Wal, Van Deyzen en Boswinkel.

Het vak van koninginneteelt is reeds langer bekend bij imkers die met de Carnica werken en hun koninginnen laten bevruchten op Schiermonnikoog. De laatste jaren zijn ook andere bijrassen en kruisingen daarvan in de belangstelling gekomen. Het Hoofdbestuur van de VBBN wil de kwaliteit van de "Nederlandse bij" bevorderen door de inrichting van een teeltstation (Bijenteelt 91(5): pag. 135 (1989); J. Dommerholt (Bijenteelt 91(5): pag. 139-142 (1989)). Het werk van Broeder Adam heeft de belangstelling van vooral de kleinere imker getrokken en wel zodanig dat er nu een vereniging "Buckfastbelangen Verenigd" is opgericht (Bijenteelt 91(9): pag. 252 (1989)). Broeder Adam heeft gedurende vele jaren een intensief selectie- en kruisingsprogramma uitgevoerd met "de Engelse bij" als uitgangsmateriaal. Het resultaat is de "Buckfast bij", genoemd naar het klooster waar Broeder Adam zijn werk verricht. Het is vooral de zachtvaardigheid van deze bij die de belangstelling van de kleinere imker trekt. De kleinere imker houdt zijn bijen het liefst dicht bij huis en is daarom, in ons dicht bevolkte land, gebaat bij een rustige en weinig steeklustige bij. De "Buckfast bij" is geen zuiver ras en de goede eigenschappen van deze bij kunnen alleen in stand gehouden worden door een goed en zorgvuldig uitgevoerd koninginneteeltprogramma en een daaropvolgende strenge selectie van koninginnen. Dit is het doel waarnaar leden van de vereniging "Buckfast Belangen Verenigd" streven, zo bleek uit

de woorden van dhr. Lamé, secretaris van deze vereniging.

De overlarfdag

De heer Lamé was aanwezig op een bijeenkomst, 12 december j.l., van imkers uit Nunspeet en omgeving, die zich in 1989 intensief met de teelt van Buckfast koninginnen hebben bezig gehouden. Voor de eerste keer hebben een aantal leden van de afdeling Nunspeet op 3 juni 1989 een overlarfdag georganiseerd. Op die dag hebben een 20-tal imkers zo'n 350 kastjes meegenomen. De helft van deze imkers hebben uiteindelijk 60 bevruchtungskastjes op het landbevruchtungsstation Nunspeet geplaatst. Het mooie weer heeft er toe bijgedragen dat bijna alle aangevoerde moeren bevrucht waren. Zoals reeds gezegd was het de eerste keer dat deze imkers uit Nunspeet een overlarfdag organiseerden en ook van verschillende bezoekende imkers was het een eerste kennismaking met het (professioneel?) telen van koninginnen. Het zal dan ook niemand verbazen dat de resultaten wisselend zijn, vooral het maken van een goede starter en het voorbereiden van het teeltvolk vereist ervaring. Niettemin zal er ook het komende seizoen weer overgelarfd worden in Nunspeet. De datum zal binnenkort, samen met andere data en plaatsen van overlarfdagen, in het Groentje bekend gemaakt worden. In Nunspeet zal de overlarfdag voorafgegaan worden door een informatieve en praktische instructiedag.

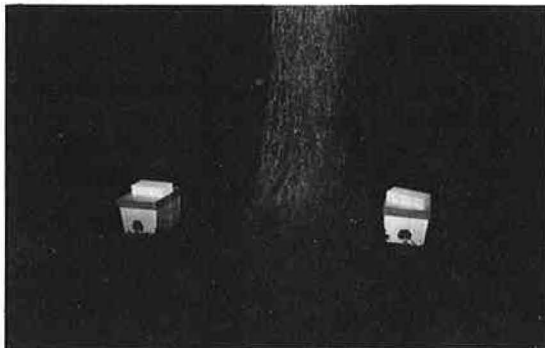

"De overlarver" dhr. Raayer.

Het landbevruchtungsstation Nunspeet

De jonge "Buckfastkoninginnen" kunnen in Nunspeet naar het landbevruchtungsstation gebracht worden om door Buckfastdarren bevrucht te worden. De darrenvolken worden via de vereniging "Buckfast Belangen Verenigd" geleverd. Het is namelijk het streven van alle imkers die nu met de Buckfastbijwerken om de kwaliteit van deze bij hoog te houden. Het landbevruchtungsstation is nieuw en in het seizoen 1989 voor het eerst als zodanig gebruikt. De organiserende imkers kunnen natuurlijk niet met 100% zekerheid garanderen dat er geen andere dan Buckfastdarren in de omgeving rondvliegen maar er wordt hard aan gewerkt om deze 100% te bereiken. Het zal duidelijk zijn dat de enthousiaste inzet van deze groep imkers een positief effect heeft op ande-

re imkers. Imkers die al jaren actief zijn in "Carnica" teelt zullen dit herkennen.

Twee Krainerkastjes bij nacht op 't bevruchtungsstation.

Koninginneteelt in 1990

R. Kakes

De koninginneteelt heeft in ons land de laatste jaren een enorme ontwikkeling doorgemaakt, overlarfdagen en landbevruchtungsstations zijn voor veel Nederlandse imkers vertrouwde begrippen geworden. Bij een snel stijgend aanbod van koninginnen, teeltmateriaal en bevruchtungsstations kan het moeilijk zijn een keuze te maken, het opnemen van een advertentie in uw bijenblad houdt niet een garantie in voor de kwaliteit van het aangeboden. De Koninginneteeltcommissie probeert, gesteund door de belangenverenigingen voor de Buckfast- en Carnicabij, daar enige lijn in te brengen. De door ons aangegeven overlarfdagen worden georganiseerd door ervaren koninginnetelers, en hoewel wij er niet voor in kunnen staan, mag u verwachten dat het hier gaat om goed teeltmateriaal. Het zal u opvallen dat wij bij de landbevruchtungsstations zoveel mogelijk vermelden of er een betrouwbaarheidstest is gedaan of dat er een dergelijke test gepland is. Imkers doen veel moeite om goede koninginnen te telen, ze mogen verwachten dat wij hoge eisen stellen aan de kwaliteit van de darrevolken.

Wat mag u verwachten van de landbevruchtungsstations?

Koninginnen die op zo'n station zijn bevrucht, zijn in de eerste plaats bedoeld om produktievolken op te bouwen. Als de koninginnen in de bevruchtungsvolkjes van een andere lijn of ras zijn dan de darren van het bevruchtungsstation, zullen deze koninginnen vaak aanzienlijk sterkere volken opbouwen, we noemen dit het heterosis-effect. Het is meestal bekend welke lijnen of rassen goed bij elkaar passen, de beheerders van de bevruchtungsstations kunnen u wel vertellen wat er het best bij de lijn past die zij op hun station hebben. Het is niet verstandig om van bovengenoemde koninginnen na te telen, het heterosis-effect herhaalt zich over het algemeen niet, beter is het om een succesvolle combinatie te herhalen.

Overlarfdagen

R. Kakes

U vindt in deze mededeling alleen data, namen en telefoonnummers. We hebben dit gedaan om te voorkomen dat u onaangekondigd komt. Het is dus verstandig om u eerst telefonisch aan te melden. Op tal van plaatsen zal een aantal dagen tevoren een demonstratie gegeven worden van het maken van een starter, als u zich aanmeldt kunt u daar naar vragen.

In het **Bijenhuis te Wageningen** kunt u terecht voor Carnicalarven op 26 mei. Organisator dhr. R. ten Klei. Tel. 08370-22733 (overdag).

In **Horst (Limburg)** kunt u terecht op 3 juni voor larven van verschillende Carnicalijnen. Organisator dhr. Bijnen. Tel. 04709-2397.

In **Laren (Gooi)** kunt u terecht op 9 juni voor Buckfast- en Carnicalarven. Organisator dhr. Verrier. Tel. 02159-42127.

In de **omgeving van Den Haag** wordt op 9 juni overgelarfd met Carnicalarven. Organisator dhr. Hertsig. Tel. 01742-3384.

In **Zeeland** kunt u terecht bij de koninginneteeltgroep Neeltje Jans. Zij hebben Carnicalarven van de lijn 07. Overlarfdata 9 juni en 7 juli. Organisator dhr. Meester. Tel. 01180-16966.

De **Vereniging Buckfast Belangen Verenigd** organiseert nog diverse andere overlarfdagen (zie de imkersagenda achterin dit nummer).

Ook zijn er op een later tijdstip nog mogelijkheden om over te larven van Buckfastmateriaal, voor juiste data: dhr. van der Zee. Tel. 01677-2522.

Bij de **Carnicacub Twente** kunt u terecht voor Carnicalarven van de lijnen 03-07 Lunz-Celle-Schiermonnikoog, gedurende het hele teeltseizoen o.a. op de bijenmarkt op 19 mei in Borne. Contactpersonen: dhr. Luttkhuis. Tel. 05410-13649 en dhr. Olde Dubbelink. Tel. 05410-15228.

Op de volgende adressen kunt u het hele teeltseizoen terecht na telefonische aanmelding.

- Dhr. Kruit in Ter Apel (Gr.). Tel. 05995-1471. Verschillende Carnicalijnen.
- Dhr. Hoogstra in Schildwolde (Gr.). Tel. 05982-1829. Larven van Schiermonnikoogcarnica's.
- Dhr. Staals in Eindhoven. Tel. 040-811287. Verschillende Carnicalijnen.
- Dhr. Kakes in Lemmer. Tel. 05146-2066. Carnicalijnen 03 en 07.
- Dhr. De Graaf in Sneek. Tel. 05150-18013. Verschillende Carnicalijnen.
- Dhr. Trip in Erichem. Tel. 03447-2682. Schiermonnikoogcarnica's.

Landbevruchtungsstations

R. Kakes

Voorwaarden

Geponste darreroostertjes voor de vliegopening zijn verplicht. Staangeld f 5,- per volkje (voor het station Werkhoven f 2,50). Voordat u de kastjes instuurt graag contact opnemen met de contactpersoon van het station.

Station Nunspeet

Op dit station staan Buckfastdarrevolken. Beheerder: C. van der Wal. Tel. 03412-51206. Op dit station kunt u terecht vanaf medio mei tot medio juli. Voor dit station is geen betrouwbaarheidstest gedaan of gepland.

Station Eemshaven (NO Groningen)

Op dit station staan Buckfastdarrevolken. U kunt hier terecht vanaf 9 juni tot medio juli. Beheerder: J. Heuker. Tel. 05969-1545. Voor dit station is in de periode die aan de openstelling voorafgaat een betrouwbaarheidstest gepland (darrevolken van de teeltlijn 193).

Station Werkhoven

Bij de studieclub koninginneteelt kunt u terecht met landras-koninginnen tussen 25 mei en 1 juli. Beheerder: fam. Kroes. Tel. 03435-74493.

Station Marken

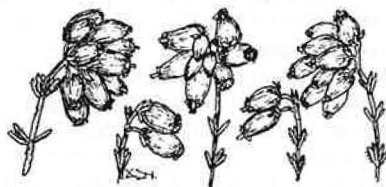
Op dit station staan Carnicadarrevolken van de lijn 03. Aanleveren van volkjes 2 juni en 16 juni. Beheerders: Dhr. Bakker. Tel. 02208-12036 en dhr. Visser. Tel. 02290-41081. Voor dit station zijn in 1988 en 1989 betrouwbaarheidstests gedaan. Betrouwbaarheid in die jaren 100%.

Station Neeltje Jans (Zeeland)

Op dit station staan Carnicadarrevolken van de lijn 07. Aanleveren van volkjes 9 juni en 7 juli. Beheerder: dhr. De Meester. Tel. 01180-16966. Voor dit station is in 1989 een betrouwbaarheidstest gedaan op nakomelingen. Betrouwbaarheid in dat jaar 100%. U kunt bij deze teeltgroep ook volkjes op 3 ramen bestellen.

Station Lemmer

Op dit station staan Carnicadarrevolken van de lijn 03. Openstelling vanaf 20 mei. Beheerders: H. Töben. Tel. 05146-2386 en R. Kakes. Tel. 05146-2066. Alle betrouwbaarheidstests op nakomelingen van de laatste jaren gaven een betrouwbaarheid van 100%.

26 mei: Overlarfdag Bijenhuis en tevens ruilbeurs voor koninginneteelt

Roel ten Klei

Probeer dit jaar eens een paar koninginnen te telen. Het is gemakkelijk, plezierig en goedkoop. Het overlarven begint om 11.00 uur. Er zullen larfjes zowel van de inheemse bij als van het Carnica-ras beschikbaar zijn. In het mei-nummer volgen nog nadere berichten en instructies. De larfjes worden door bekwame "overlarvers" in de dopjes overgebracht zodat het moeilijkste werk voor u wordt gedaan. Wij zijn van plan om voor degenen die minder bedreven zijn in het vullen van een starterkastje, hiervan een of enkele weken voor de overlarfdag, een demonstratie te geven. Indien u geen starterkastje hebt bekijk dan uw materiaal of er een 3-ramertje bij is dat u kunt ombouwen. Misschien kunt u er zelf een maken. Bespaar werk door samen met anderen een teelt te starten. Kijk ook eens in het voordelige en goede boekje van Velthuis en Duchateau over "Koninginne-teelt".

"t Landras"

A.M. Velthuis

De Twentse imkersclub "t Landras" zal in de periode van 25 mei-15 juli het bevruchtungsstation "De Sprengenbergh" inrichten.

Er zullen ter plaatse vier geselecteerde vadersvolken geplaatst worden. Het plaatsen van bevruchtungs-volkjes is voor iedere imker mogelijk. De kosten hiervan zijn f 2,50. Inlichtingen over plaatsing bij de stationbeheerheer: J. Gierveld, Klokkendijk 8b, Rijssen. Tel. 05480-12445.

Boekbespreking

Natuur en wezen van de honing

Iwer Thor Lorenzen

Het zal vele imkers wel net zoals mij vergaan zijn. Je maakt kennis met de bijen, raakt in vuur en vlam en op een verrassende manier kom je aan je eerste volkje. En dan? Je zoekt een ervaren imker erbij (je bijenvader) en die leert je de eerste praktische beginselen om met bijen om te gaan. Vaak kan er ook een cursus gevolgd worden. Dan gaat jaar na jaar voorbij waarbij je ieder jaar voor nieuwe verrassingen komt te staan en bij het oplossen hiervan doe je al meer ervaring op. 's Winters wordt het materiaal voor het komende seizoen in orde gebracht en er wordt gelezen. Van Gool, Joustra, Von Frisch, Speelziek, Bijenteelt en andere bijen-periodieken, alles wat met bijen te maken heeft wordt, al naar de aard van de imker, geconsumeerd of verslonden.

Langzamerhand besef ik dat ieder volgend boek nauwelijks iets toevoegt aan wat ik al gelezen had. Al het gelezene valt onder een noemer: de buitenkant van het bijenvolk. Iets over de geschiedenis van de bijenteelt, over de behuizing, de honing en het meest uitvoerig wordt de praktische behandeling uit de doeken gedaan. Toch ontbreekt er iets aan. De wijsheid die in ieder bijenvolk zichtbaar aanwezig is, wordt steeds omzeild. We zien dat een volk zwermt, het begrijpen doen we niet. We zien dat een volk een bijzondere warmtebeheersing heeft, het begrijpen doen we niet. We merken dat een bijenvolk zich sterk van andere insecten onderscheidt, begrijpen.....? Darrenslacht, raatbouw, spijsvertering, bestuiving..... Eenieder die intens met de bijen omgaat, kan de reeks uitbreiden. Er is een woord gevonden wat onze nieuwsgierigheid weet te doden. We noemen dat instinct. Het verklaart niets, maar alles wat we niet begrijpen in het dierenleven wordt instinct genoemd.

NATUUR EN WEZEN VAN DE HONINGBIJ

Op mijn zoektocht kwam ik langs Goethe en Steiner en ten slotte bij Lorenzen. Iwer Thor Lorenzen poogt de intimiteit van het bijenvolk te benaderen en te beschrijven. Van huis uit is hij natuurwetenschapper en imker. In het verklaren van wat er in een bijenvolk gebeurt, schiet volgens hem de natuurwetenschap tekort. Iwer Thor behandelt een reeks van wezenlijke aspecten van de bijen. Hij komt daarbij tot de conclusie dat de honingbij onmogelijk van de graafwesp kan afstammen, terwijl dit de gangbare mening is van Darwinisten. Bij het ontstaan van de honingbij heeft, volgens Lorenzen, ook de mens een rol gespeeld. Vanuit een verhandeling over wat een volk bijen houdt, wat een volk tot meer dan een groepje bijen met een koningin maakt, geeft hij praktische

aanbevelingen over zwermbehandeling en andere aspecten van het omgaan met bijen.

Zoals de schrijver zelf aangeeft is het boekje een buitenbeentje in de bijenliteratuur. Het is aan te bevelen voor eenieder die meer van het wezenlijke van de honingbij wil ontdekken en met name voor de imker als hulp bij het zoeken naar een 'methode' van omgang met de bijen, die rekening houdt met de aard van de bij. Openheid en onbevooroordeeldheid kenmerken de imker die een ingang weet te vinden tot deze niet gebruikelijke ideeën over bijen.

Het boekje is onlangs uit het Duits vertaald en in een kleine oplage verschenen. Deze uitgave is verkrijgbaar door overmaking van f 34,50, inclusief verzendkosten, op postgiro 2794533 of bankgiro 84.12.48.214 t.n.v. T. Georgiades, Alkmaar, onder vermelding van de titel.

Overigens is in Duitsland veertig jaar na de eerste uitgave van het boekje een herdruk in voorbereiding.

Enkele gegevens:

Schrijver: Iwer Thor Lorenzen

Oorspronkelijke titel: Die geistigen Grundlagen der Bienenzucht

Vertaald uit het Duits door Theo Georgiades en Bert Duyfjes

Bindwerk: handboekbinderij Seugling, Amsterdam

Drukwerk omslag: Drukkerij Hofman, Alkmaar

Omslag: Chromolux Metallic koper 250 gr.

Papier: Modo, Houtvrij Romandruk 90 gr.

ISBN 90 9003 001 8

Geurende houtige gewassen voor het gematigde klimaat

Frans Janssen

In 1988 werd de Stichting Natuurlijke Plantegeuren, onder voorzitterschap van Dr. Ir. P.A. van de Pol, hoofddocent van de vakgroep Tuinbouwplantenteelt van de Landbouw Universiteit Wageningen, opgericht. Het doel van deze stichting is duidelijk: bij de veredeling van siergewassen niet alleen maar letten op sierwaarde, houdbaarheid, ziekteresistentie, maar ook op de geur, genetisch een ondergeschoven kindje! De geur, zo schrijven de drie onderzoekers, is heel persoonlijk en kan sterkere herinneringen oproepen dan de mooiste vakantiefoto's. In een handzaam boekje hebben deze onderzoekers, tevens oprichters van genoemde stichting, in alfabetische volgorde soortnaam (Latijn en Nederlands), uiterlijk, bloeitijd en geurkenmerken van veel populaire winterharde bomen en struiken vermeld. Voor boomkwekers en tuincentra een handige wegwijzer bij de voorlichting van de consument. Voor de imkers een mogelijkheid om behalve bijenvriendelijke bomen en struiken te planten, er ook zelf in geuren en kleuren van te genieten. Het boek bevat ook nog een uitgebreide bibliografie over "geur en geurbeleving". Toezending geschiedt na storting van f 29,50 t.n.v. Stichting Natuurlijke Plantegeuren, Zandschulperweg 8, 3959 AX Overberg.

Verenigingsnieuws

Bijenles op een aantal scholen in Schipluiden

D. Hofland, Maassluis

Dat een nieuw initiatief soms tot een onverwacht resultaat kan leiden ondervond men in het Westland. Om in de regio meer bekendheid te geven aan de bijenteelt, richtte het bestuur van de afdeling Westland zich tot de bibliotheken met het verzoek het verenigingsblad op de leestafel te leggen. Dit leidde tot een uitnodiging van de Openbare Bibliotheek in Schipluiden een expositie over bijen en bijenproducten in te richten. Op 9 januari j.l. werd deze expositie enigszins feestelijk geopend. De bezoekers van deze bibliotheek konden zich tot met 22 februari een duidelijk beeld vormen van het nut van de bij.

De gelegenheid werd tevens benut om een bijenles te verzorgen voor de hoogste groepen van de drie basisscholen in de Kern Schipluiden. Daarbij werd gebruikt gemaakt van de door de commissie Public Relations samengestelde "Bijenles".

Ruim 60 kinderen in 3 groepen zagen hoe één van de leden van de imkervereniging een koningin uit een bijenkast toverde. Het was natuurlijk heel spannend te weten of er nu, midden in de winter, "echte levende bijen" in de kast zouden zitten. Gelukkig heeft één van de vaders toegezegd dat belangstellende kinderen bij hem in het voorjaar "echte levende bijen" mogen zien. Intussen leerden de kinderen zonder dat zij er erg in hadden, hoe alles in de natuur samenhangt. Als er geen insecten zijn, komen er geen vruchten en dan is er geen voedsel voor de vogels.

Naar aanleiding van deze les werden op school werkstukken gemaakt die later door bijenteeltleraren werden beoordeeld. Voor de bekroonde werkstukken werden door de imkervereniging prijzen uitgedeeld. De Wethouder van Welzijnszaken, Mevrouw W.J. van Paassen-Dessens, reikte de prijzen uit op een speciale bijeenkomst, waarbij bijna alle kinderen met hun docenten aanwezig waren. Er was een extra prijs voor het opstel van Bianca Wennekers, dat hieronder is afgedrukt. Het is hartverwarmend te zien hoe de kinderen enthousiast reageerden op alles en hoe keurig de vragen uit de les werden beantwoord. Met veel plezier werden de platen gekleurd en werd veel zorg besteed aan het maken van de opstellen. Wie weet hoeveel toekomstige imkers er onder deze kinderen zullen zijn.

Zowel de medewerkers van de Bibliotheek als de Vereniging Westland waren verheugd dat door deze samenwerking zoveel kinderen in aanraking konden komen met de bijen.

Het leven van een bij

Bianca Wenneker, St. Jozef School

Op een zonnige dag worden door de Koningin eitjes gelegd. De eitjes komen 16 dagen later uit en is er

een nieuwe Koningin bij. Het koninginnelarfje wordt goed gevoed door de werkbijen, want het larfje moet later een groot volk leiden.

De Koningin, die vroeger het volk leidde, moest vertrekken zodra de nieuwe Koningin groot is.

De nieuwe Koningin is groot geworden. De oude Koningin moest vertrekken. Het volk at veel voedsel voor de lange tocht. De mensen, die de zwerm zagen, gingen naar de politie. De politie belde een imker op en de imker kwam snel naar de zwerm. De imker moest de Koningin te pakken krijgen en hij deed Haar in een korf. Hij ging naar de kasten toe en deed daar de bijen in. De imker gaf de bijen wat te eten en daarna waren ze weer zo goed als sterk. Zo is het leven van een Koningin en Haar volk.

Informatie over bijen op scholen

Commissie Onderwijs van de VBBN

Onlangs hebben alle scholen "Het Kleine Loo", een tijdschrift voor land- en tuinbouw van het onderwijs, ontvangen waarin een uitvoerig, rijk geïllustreerd en interessant verhaal staat over bijen. De Onderwijscommissie heeft hiervan op de Algemene Vergadering van 30 maart j.l. een exemplaar beschikbaar gesteld aan geïnteresseerde leden. Indien ook u hiervoor belangstelling heeft, kunt u het, zolang de voorraad strekt, nog bij het secretariaat verkrijgen (portokosten f1,75). Als u contact opneemt met de direk-

teur van een school bij u in de buurt om hem aan te bieden iets over bijen aan de jeugd te vertellen, zal dit artikel een mooi binnenkomertje zijn, waarop gemakkelijk kan worden ingehaakt. De Commissie die zich dit jaar speciaal tot taak heeft gesteld, cursussen voor de jeugd te bevorderen, heeft bovendien leerzaam materiaal voor u beschikbaar. U hoeft dus niet per se zelf lesstof te ontwikkelen. Verdere inlichtingen hierover worden u gaarne door het secretariaat te Wageningen (08370-22422) of door de voorzitter van de Commissie Onderwijs verstrekt (05410-13649).

De VBBN present op de landelijke manifestatie "Inzicht '90"

Roel ten Klei

Deze manifestatie had tot doel een discussie op gang te brengen over onze gezamenlijke toekomst. Verenigingen, stichtingen en wat "dies meer zij" kregen de gelegenheid een standje te bezetten om de activiteit of het product onder de aandacht van de beursbezoekers te brengen. Ik bezocht de Brabant-hallen met propagandamateriaal, en kreeg enthousiaste steun van de heren Hermans en Hendrickx, lid van de plaatselijke bijenvereniging "Ambrosius" te Den Bosch.

De heren Hendrickx en Ten Klei bij de stand.

Met ons drieën hebben wij heel wat afgepraat om te vertellen hoe het in de bijenwereld toegaat, daarbij kwam een observatiekast goed van pas. Echt geïnteresseerden kregen informatie mee over de VBBN, en konden zich opgeven als lid, of maakten inmiddels al gebruik van de portvrije-velop om informatie te verkrijgen. Al met al een paar mooie, vermoeiende dagen, die volgens ons nuttig geweest zijn voor de promotie van de Vereniging en de bijenteelt.

Mocht u plaatselijk ook wat willen organiseren, de medewerkers in Wageningen zullen u graag helpen met o.a. promotiemateriaal en videobanden.

Reactie op Een duik in de honing - 1 M. Hallmans

H.A. Oude Essink

In het aardige artikel van M. Hallmans 'een duik in de honing' (Bijenteelt 91(12): 345 (1989), 1e kolom regel 13/14) kom ik een woordafleiding tegen waarvan ik gruwel en die mij onmiddellijk naar de pen doet grijpen: schrijver noemt daar honing: "het betere" waarbij hij de betekenissen combineert van de Latijnse woorden melior = beter; meli = honing. Beide woorden echter lijken weliswaar in klank op elkaar maar hebben qua betekenis niets met elkaar te maken; zij komen van verschillende oeroude stammen: meli = honing (het Latijnse woord is mell) en mel = sterk, groot (-ior geeft in het Latijn de vergrotende trap aan: sterker, beter). Om de kronkel van de schrijver te illustreren, had hij evengoed kunnen schrijven: honing = het verachtelijke (honing = verachten). Tegen M. Hallmans zou ik willen zeggen: schoenmaker blijf bij je leest.

Medicijnen kunnen de reactie op een bijesteek verergeren

Dr. T.P.J. Baars, huisarts en imker, schreef ons het volgende. Het gebruik van een bepaald soort medicijnen (met name bèta-blockers) kan de allergische reactie ten gevolge van een bijesteek zeer verergeren. Imkers die bij zichzelf een toename van de allergische reactie na een bijesteek waarnemen en die een bèta-blocker gebruiken moet contact opnemen met de huisarts. Deze zal dan meestal een vervangend medicament adviseren. Bèta-blockers worden vooral gebruikt tegen hoge bloeddruk en o.a. ook bij bepaalde hartkwalen en bij migraine. Deze medicijnen worden relatief veel voorgeschreven. De meest gebruikte bèta-blockers zijn: Inderal, Trasicor, Viskeen, Lopresor, Selokeen en Tenormin.

Literatuur:

Nederlands Tijdschrift Geneeskunde (1989): 133: pag. 2145.

Stuifmeel à la varroa

A.C. Munter

Enkele jaren geleden bracht ik enkele volken naar het eiland Noord-Beveland. Er werd daar nogal wat klaver verbouwd. Tot mijn verbazing zag ik enkele dagen later op en vóór de vliegplank grote slierten

kanariegeel stuifmeel. Het bleek afkomstig te zijn van een veld met teunisbloemen op 1500 meter afstand. Aangezien de kasten dagelijks voelbaar zwaarder werden, heb ik ook bij het veld teunisbloemen een paar kasten gezet. Ook deze stroomden vol. Deze waarneming was in strijd met bijdragen in Bijenteelt 88 (11): 330 (1989) en 89 (10): 284-285 (1987) waarin vermeld werd dat teunisbloemen vrijwel geen honing opleveren. De opbrengst bedroeg 20 kg per kast. De smaak van de honing was wat zuurder dan normaal. Het jaar daarop werden er geen teunisbloemen meer verbouwd i.v.m. felle concurrentie vanuit de oostbloklanden. Vorig jaar (1988) werden er echter weer teunisbloemen verbouwd. De opbrengst was nu 10 kg per kast. Ook in 't jaar 1989 werden er weer teunisbloemen geteeld. De bijen, geplaatst aan de rand van het bloeiende veld teunisbloemen, gaven echter de voorkeur aan klavervelden die op 1500 à 2000 meter afstand lagen. In tegenstelling tot andere jaren stonden deze klavervelden ook volop in bloei. Normaal worden de klavervelden vlak vóór dat ze in bloei komen gemaaid. In het jaar 1989 was dit niet mogelijk doordat de opbrengst van de grasteelt zo hoog was, dat een op Noord-Beveland gevestigde groenvoer-drogerij onvoldoende capaciteit had om de onverwacht grote hoeveelheid gras op tijd te verwerken. De klaver, die normaal na het gras geoogst wordt, moest nu blijven staan en ging volop bloeien. Dit uiteraard zeer tot genoegen van de bijen (en de imkers). De opbrengst bedroeg ruim 20 kg per kast en was duidelijk een mengsel van klaver- en teunisbloemhoning. Zo half augustus zijn ze toch volop op teunisbloemen gaan vliegen. Toen echter na 14 dagen alle klaver gemaaid was was er nog weinig te bespeuren van de kanariegele slierten stuifmeel zoals in andere jaren. Toch kwamen de bijen met allerlei kleuren stuifmeel binnen. Om er achter te komen waar de bijen dan wel op vlogen heb ik een stuifmeelval gedurende 24 uur op een van de kasten geplaatst. De oogst hierin bleek allerhande soorten stuifmeel te bevatten (grijs, paars, zwart en wat geel). Tot mijn grote verbazing vond ik er ook vier varroamijten bij, en wel drie dode en één die nog met zijn pootjes lag te zwaaien. De volken zijn de vorige winter met Perizin behandeld en waren niet zwaar besmet (vrijwel geen mijten in darrebroed aangetroffen). Hoeveel mijten zouden er wel niet in hebben kunnen zitten indien het volk in veel grotere mate besmet zou zijn geweest? Of varroamijten in stuifmeel de geneeskrachtige werking ervan zullen verhogen betwijfel ik. Het is een troost dat de mijten geen Perizin bevatten, of slepen de bijen ook dode mijten via de stuifmeelval naar buiten?

Zo zijn er bij mij heel wat vragen gerezen, zoals: Worden er nog andere "ongerechtigden" door de bijen in het stuifmeel verloren? en: Wat zegt de Keuringsdienst van Waren hiervan? en: Wie kan hierover een verstandig woord zeggen?

Is dit een bekend verschijnsel?

A.C. Munter, Middelburg

Bij het ontzegelen van enkele raten, tegen het einde van het seizoen, bespeurde ik in de verzegelde raat tamelijk wat gasbelletjes, waarbij ik meende te ruiken dat er een gistingsproces aan de gang was. Van een collega-imker vernam ik dat hij hetzelfde verschijnsel had waargenomen. Tijdens een honingkeuring heb ik de keurmeesters gevraagd of zij hiervan ooit gehoord hadden. Zij hadden echter nog nooit iets van dit verschijnsel vernomen. In verband hiermede gaarne antwoord op de volgende vragen:

- Is dit een bekend verschijnsel?
- Zo ja, is het dan raadzaam om deze raten zoveel mogelijk apart te houden?
- Zo ja, wat zal er gebeuren indien deze raten in de kast zouden zijn gebleven? (bekend is toch dat bijen niet van alcohol houden).
- Is er iets bekend om dit verschijnsel te voorkomen?

De raten waren goed verzegeld en zijn direct na het uitnemen geslingerd.

Nog meer suggesties voor 100 jaar VBBN

C. Pater Jzn.

In het septembernummer staan zeer zeker goede suggesties van dhr. Speelziek voor de viering van 100 jaar VBBN. Graag wil ik hieraan nog enkele toevoegen: men zou op een zo gunstig mogelijke plaats in het centrum van Nederland een driedaags evenement kunnen opzetten. Er kan dan aandacht besteed worden aan natuur, landschap en milieu. Ook zou er een nationale honingkeuring georganiseerd kunnen worden. Deze zal veel bezoekers trekken, ook van niet-imkers. Ook aan andere bijenprodukten zal veel aandacht geschonken moeten worden. De Algemene Ledenvergadering zal ook op een van de drie dagen gehouden moeten worden, samen met een ledenwerfactie. En zo zijn er nog vele mogelijkheden. DB-, HB-, afdelingsbestuurs- en gewone leden: "Zendt uw ideeën naar het Bijenhuis". De gedachte aan een jubileumpostzegel zou nu nog weer ter hand genomen kunnen worden.

Een verbeterd raampje

S. Meijer (Aalten)

Telkens weer hoor je de klacht dat de oren van de raampjes zo kwetsbaar zijn. Op zich is dat niet zo verwonderlijk omdat bij de verbinding tussen de bovenlat en de zijlatten tweederde deel van de breedte van de bovenlat verwijderd is. Maar die lat is juist het dragende deel van het raampje. Bovendien wordt in het overblijvende smalle deel nog een forse spijker geslagen, wat de samenhang van het materiaal niet ten goede komt.

Beter is een verbinding toe te passen waarbij de bovenlat zo weinig mogelijk aangetast wordt. Dit kan door overdwars in de bovenlat een tweetal 2 mm diepe en 1 cm brede sleuven te maken op de plaats waar de zijlatten aan de bovenlat bevestigd worden. Deze sleuven geven duidelijk de plaats aan waar de zijlatten moeten komen; de diepte van de sleuven is voldoende om schranken (verdraaien) te voorkomen. De onderlat kan tussen de zijlatten bevestigd worden.

Op deze wijze hebben we een voldoende stevig raampje met nauwelijks kwetsbare oren. Ook is de aanmaak van de onderdelen minder bewerkelijk omdat slechts de bovenlat een extra bewerking moet ondergaan. Dit in tegenstelling tot de gangbare werkwijze waarbij ook aan het uiteinde van de zijlatten een verbinding gemaakt moet worden. Door bovendien nog aan de onderzijde van de bovenlat een 4 mm diepe en een circa 4 mm brede zaagsnede te maken, wordt tegemoet gekomen aan de voorstanders van het gebruik van een zaagsnede en worden de bezwaren van de tegenstanders weggenomen. De kunstraat kan nu niet zijwaarts wegzakken en de wasmot heeft geen kans om via de zaagsnede bij de raat te komen. Bij hergebruik van het raampje is de zaagsnede op eenvoudige wijze te reinigen met een haaks omgebogen stukje metaal.

Zo maar een dag uit het leven van een HB-lid

Frans Janssen

Om half tien precies stap ik in mijn auto om naar het BIJENHUIS te gaan. Ik hoef niet ver, tenslotte woon ik nog geen 10 km van Wageningen af en voel me daardoor wel bevoorrecht boven de andere HB-leden. Rijdend richting Bennekom zie ik links en rechts de stille getuigen van de laatste stormramp. Stiekem hoop ik, dat al die grove dennen en berken vervangen worden door nectar en stuifmeel producerende bomen en struiken. Zouden ze bij Staats Bosbeheer ons Groentje ook lezen?

Op de parkeerplaats voor het Bijenhuis is het inmiddels al flink druk. Ik vind nog een mooi plaatsje juist bij een wilg, die uitbundig bloeit. 't Is pas een graad of vijf boven nul, misschien wordt hij later op de dag bevlogen. Het valt me op, dat de bestuursleden die de langste afstand moeten afleggen al aanwezig zijn. Die zijn al twee uur eerder van huis gegaan op de vrije zaterdag! Sinds de ongewenste bezoeken aan het Bijenhuis met de nog meer ongewenste financiële gevolgen gaan we niet meer door de voordeur maar via de winkel naar binnen. Hier hangt altijd zo'n heerlijke geur van was, honing en iets ondefinieerbaars; 't is alsof er een vleugje zomer is blijven hangen. Nu eventjes handen schudden en over bijen praten; tenslotte was het eergisteren (1 februari) elf graden boven nul en vlogen ze volop met stuifmeel. Snel een beker koffie en dan begint iets over tien de HB-vergadering. De voorzitter houdt er van op tijd

te beginnen, want de agenda is lang met veel bijlagen. Toch wil hij om zes uur thuis zijn! Dat willen de andere bestuursleden ook wel, maar om me heen bespeur ik ongelof.

Om tien voor zes stap ik weer in mijn auto. De radio staat nog aan en ik vang iets op over IJsselmeervogels tegen Spakenburg, 't is dus duidelijk zaterdagmiddag. Het weer is erg slecht geworden, met de ruitwissers op dubbele snelheid rijd ik naar Heelsum. Een kwartiertje later sta ik onder de carport. Van buiten af zie ik, dat de open haard brandt. Lekker knus met dit weer. M'n vrouw maakt de deur al open en begroet me enthousiast. "Hoe was de vergadering?" "Hmm, lang" mompel ik en snuif vanuit de keuken iets heerlijks op. Maar eerst even bijpraten onder het genot van iets, wat voor driekwart uit accijns bestaat. Rond zeven uur ga ik lekker languit zitten: geen zin in krant of post. Ik heb nog een uurtje voordat het journaal begint. Eerst nog even een paar blokken hout op het vuur. De regen klettert onverdroten tegen het raam. Tezelfder tijd bedenk ik, dat andere HB-leden: Catrien, Henk, Frits en Pierre nog een uur lang in het donker moeten turen en sturen. Wat kan ons landje toch groot zijn!

Mijmeringen over het mooie bijenjaar 1989

H. Regterschot, Wapenveld

Begin maart begon ik met het klaarmaken van tien volken voor de wilgedracht. Hierbij probeerde ik de volken, die op een broedbak waren ingewinterd, zo weinig mogelijk te verstoren. Op de broedbak legde ik een krant, waarin ik een gaatje prikte, daarop het moerrooster en tenslotte plaatste ik de honingbak met uitgebouwde raten en twee of drie raampjes met kunstraat. Hiermee begin ik al met het opbouwen van het nieuwe ratenbestand. Door de krant wordt de warmte van onze vrienden in de onderbak vastgehouden. Als het koud blijft blijven ze netjes onder de krant, wordt het warmer dan zorgen ze zelf wel voor uitbreiding naar boven wanneer de eerste honing in aantocht is. Op deze manier krijg je meteen de honing daar waar je ze wilt hebben.

Omstreeks 10 maart bracht ik de volken weg. Als je een uur na het openen van de kasten de bijen al met volgepakte korfjes thuis ziet komen, geniet je volop en ga je gerustgesteld weer huiswaarts. Zo vroeg in het voorjaar is een vliegplankcontrole de enige manier om de volken in de gaten te houden. Volken, die bij de wilg hebben gestaan, blijven vaak het gehele jaar door de beste honingvolken.

Op 8 april vertrokken wij al naar het koolzaad dat er mooi bij stond. Verschillende keren hebben wij de volken bezocht, omdat ze vaak beginnen met het aanzetten van doppen. Dan kan ook worden begonnen met het vermeerderen. Tegen het einde van de dracht kunnen de afleggers met goede koninginncellen worden meegenomen.

In dezelfde periode reisden we met 15 volken naar

het fruit. De volken verzamelen daar veel stuifmeel en de honing is mooi meegenomen. Van vrijdagavond tot zaterdagavond waren we in de weer met de bijen. Hierdoor konden we voorkomen dat we zwermen zouden kwijtraken. Per keer behandelden we de helft van de volken. Wat een genot om zo tussen de volken te zijn. Het gebeurde in juni bij het honing afhalen. Ik bracht een bak met honing naar de auto, die op een afstand van 20 m van de volken stond. De bijen bleven mij maar begeleiden! Ik vroeg mij af waarom dit gebeurde. Het bleek, dat een geknipte moer boven op mijn hoed met de nodige volgelingen zat. Die moer moet van de grond af tegen mij opgelopen zijn. Het was een geweldige belevenis! Toen ik bij de kast terugkwam, vloog de jonge moer er voor. Ondertussen had ik de oude moer opgeborgen. Terwijl ik bezig was, vloog opnieuw een zwerm op mijn hoed, maar nu met een jonge moer. Ik was dus net op tijd. Zoiets maak je niet vaak mee. Je neemt een vracht honing mee en ondertussen geniet je van deze ondoordringelijke vrienden. Je voelt je betrokken bij de bijen. Geen bij zal je steken, als je de behandeling goed uitvoert.

Op 5 juni reisden we naar de distels. Weer konden we volle bakken honing afhalen. Op 26 juli maakten we zeven volken klaar voor de heide in eigen omgeving. Omdat de heide er niet best voor stond lieten we de rest op het harig wilgenroosje staan; later bleek dat daar ook leverkruid stond. Op beide drachten moesten de kasten geslept worden toen wij ze ophaalden, zoveel honing zat er in. Op 15 september hadden we alle volken weer op de stand en was het hard werken om de honing af te halen en te slingeren.

Het succes van je liefhebberij wordt bepaald bij het inwinteren. Andere jaren begon ik op 10 september, dit jaar een week later, omdat ik toch voor 1 oktober klaar wilde zijn. Als je alle honing in de onderbak laat zitten, dan hoeft je minder suiker te voeren. In december volgde nog een behandeling tegen de varroamijt en het seizoen zat er weer op.

Ik heb deze zomer met 25 volken gewerkt en tien afleggers gemaakt om daarmee het eventuele verlies aan volken op te vangen. We mogen spreken van een topjaar. Ik had van 20 volken een opbrengst van gemiddeld 37,5 kg.

Reactie op: Zoeken naar de oorzaak van wintersterfte. Ko Zoet, Bijenteelt 92(1): 21 (1990)

W.de Jong, Lisse

Sinds ik bijen verzorg vanaf begin zestiger jaren tot op heden, is wintersterfte op mijn bijenstand nog niet voorgekomen. Wat doe ik nu anders dan anderen? Iets heel belangrijks, ik zorg er voor dat het mijn bijen in de maand augustus aan niets ontbreekt. Nu is er de laatste jaren een spelbreker bijgekomen, de varroamijt. Die pak ik na de afname van zomerhoning aan, dit is zo eind juli. De behandeling duurt vijf we-

ken en is beëindigd als het wintervoeren aanvangt. Het voordeel is dat de winterbijen niet beschadigd worden door de varroamijt. Ze worden dus niet behandeld met Perizine in november of december als ze reeds beschadigd zijn. Nu denk ik niet dat de varroamijt een oorzaak is van wintersterfte, maar in combinatie met andere factoren kan deze dat zeker zijn. In de maand augustus moeten de bijen het goed hebben en er moet in ruime mate voer binnen komen om de moeder aan het leggen te houden. Om dit te garanderen bekijk ik de ruimte in de beide broedkamers en de stuifmeelvoorraad eind juli en zorg ervoor dat het volk ruimte krijgt als dat nodig is. Verder bekijk ik in de maand augustus elke dag het weer. Was het geen vliegtag door slecht weer, dan krijgen ze 's avonds een jampot met voer op de vliegplank en daar doe ik dan gerust wat geslingerde ongezegelde honing bij. Het nadeel hiervan is dat je elke dag bezig kan zijn, maar het voordeel is dat je je volken weer allemaal tegenkomt in april. Terugkijkende, in augustus 1987 hadden mijn bijen 15 vliegdagen, dus 16 dagen potjes voer aangesleept. Dat viel nog niet eens tegen, maar in augustus 1988 waren er maar vijf vliegdagen en ik durf er mijn bijenkap onder te verwedden dat als ik de overige 26 dagen niet had bijgevoerd, ik in april ook in een lege bak had gekoken. Een bak vol voer maar zonder bijen, want bijen die niet geboren worden kun je ook niet tegenkomen. Ik weet niet of mijn methode ook anderen helpt, ik heb deze indertijd van een oude Haagse imker geleerd en pas hem consequent toe. En tot nu toe met succes.

Buitenlandse bloemenhoning lekkerder?

F.H.C. Kruse

De Rijksuniversiteit te Groningen (RUG) heeft in oktober j.l. voor de tweede maal de Nationale Wetenschapsweek georganiseerd. Het doel van de Stichting Nationale Wetenschapsweek is een brede groep van (potentiële) belastingbetalers een inzicht te geven in wat wetenschap betekent, en welke maatschappelijke en culturele betekenis wetenschappelijk onderzoek heeft. Onder het hoofdthema "Natuur en Mens" werd de aandacht gericht op "Insekt en Mens". Op 10 oktober vorig jaar werd van dit onderwerp door mij het onderdeel "bijen" als vrijwillig imker van de Hortus verzorgd. Met de 15- en 16-jarige VWO-ers werd een smaakproef gehouden, waarbij 5 honingsoorten werden geproefd. Opmerkelijk was, dat de voorkeur van 44 leerlingen en docenten uitging naar buitenlandse bloemenhoning (f 2,95 per potje in de supermarkt gekocht).

De verdeling van de keuzen was als volgt:

buitenlandse bloemenhoning	23,5%
heidehoning	23,0%
Nederlandse bloemenhoning	20,6%
Nederlandse koolzaadhoning	19,1%
Nederlandse fruithoning	13,8%

Aan de hand van enquêteformulieren werden vooraf én achteraf vragen gesteld over bijen. Van de 44 deelnemers en deelnemers antwoordden 42 "ja" op de vraag: "Leven er honingbijen vrij (wild) in de natuur in Nederland?" Op de vraag achteraf "Wat heeft het meeste indruk op je gemaakt?" werd 5 maal het feit genoemd dat de honingbij in Nederland niet meer vrij (wild) kan leven. Duidelijk is dat bedreigde diersoorten, bijvoorbeeld zeehonden en neushoorns, veel meer aandacht krijgen. Dat honingbijen inmiddels niet meer in de gelegenheid zijn in Nederland meer dan één of twee jaar op eigen krachten in de natuur te overleven, is veelal geheel niet bekend. De twee "nee" antwoorden op deze vraag in de enquête waren afkomstig van een docent van het R.K. Gymnasium uit St. Michielgestel, tevens imker, en een dochter van een imkeres. Het gegeven - het niet meer kunnen overleven in de natuur in Nederland van de honingbij - kan wellicht ten gunste van "het bijenhouden door de mens" nog beter worden benut, bijvoorbeeld in de politiek en in agrarische kringen.

De imker en zijn bijen - een reactie

Ko Zoet

Terecht stelt de heer Hensels "Het houden van bijen is uit rentabiliteitsnormen die in Land- en Tuinbouw van toepassing zijn niet rendabel".

Terecht stelt de heer Hensels "Bijen worden niet zo maar gehouden, bijen zijn voor veel imkers een deel van hun leven. Bijen houden betekent ook - van bijen houden. De sterke emotionele band met hun bijen die veel imkers hebben is de drijfveer die onze imkerij gaande houdt!"

Vervolgens komt de heer Hensels tot de wonderlijke conclusie: "Een bijenteelt beloofd door **wat** geestelijke voldoening, gedragen door **wat** mijmeringen over verloren romantiek, is gedoemd te verdwijnen tot iets van vroeger en **dus uit de tijd**."

Wat is de drijfveer van dit denken?

De laatste jaren probeert men vanuit de Overheid de imkerij aan te praten dat ze tot het bedrijfsleven behoort, ja ook u imker met een volkje in de achtertuin. Een verlangde 50% bijdrage in de kosten van het praktijkonderzoek op de Ambrosiushoeve is daaraan uiteraard niet vreemd. Leest u er maar op na, verslag Algemene Vergadering 1984 Bijenteelt 85(5): 162 (1984); ook bedrijfsleider G.J. Elbers deed onlangs nog een duit in het zakje via het dagblad "Het Parool" (zie Bijenteelt 90(9): 245 (1989)).

Hoe een onrendabele bijenteelt in het verleden kon ontstaan is bekend. Sterk wisselend weer en achteruitgang van de bijenweide zorgden voor een gemiddeld slechte honingopbrengst. Zeer lage prijzen van

buitenlandse honing op de Nederlandse markt duwden de beroepsimkerij verder in het moeras.

Door deze ontwikkeling is ontstaan een oneconomische teelt met grote economische waarde, in handen van hobbyisten. Deze hobbyisten vulden het gat op en zijn van onschatbare waarde geweest omdat hun bijen een belangrijke rol speelden bij het bestuivingswerk van vele land- en tuinbouwgewassen. In deze situatie is nog geen verandering gekomen. De heer Hensels stelt: "De belangen die er mee gemoeid zijn, zijn aanzienlijk".

Wellicht spreekt het op zakelijk imkeren gerichte verhaal van de heer Hensels aan bij een beperkte groep imkers met een groter aantal volken die via bestuivingswerk in kassen graag een graantje meepikken. Het is een goede zaak dat deze categorie imkers zich heeft verenigd in de studiegroep "Grote imkers" (zie Bijenteelt 89(10): 285 (1988).

De heer Hensels vervolgt:

"Gezien de belangen die bijen hebben voor een rendabele land- en tuinbouw en een evenwichtig functionerend milieu dienen er maatregelen getroffen te worden enz. enz."

Geweldig, ik ben benieuwd met welke stimulerende maatregelen de Overheid de bijenteelt gaat ondersteunen.

De imkers zijn zich terdege bewust wat ze waard zijn voor de samenleving en het milieu. Manifestaties als markten, open dagen, tentoonstellingen leveren hun bewijs.

Door hun aanwezigheid in alle hoeken van ons land leveren alle categorieën bijenhouders een wezenlijke milieubijdrage.

De liefhebbers van een economisch kosten-baten plaatje houden de zaken zeker in de gaten. Zodra het bordje "winstgevend" oplicht, zal hun aantal toenemen. Daarnaast blijven duizenden imkers genieten van het wonder dat zich in het bijenleven afspeelt. Het één hoeft niet te wijken voor het ander.

Ervaringen van een imker

Hans van der Post

Selectie en de teelt van koninginnen

Het is voor veel imkers niet zo belangrijk wat voor een koningin er in het bijenvolk zit, als ze maar eitjes legt, het volk rustig is en honing verzamelt. Gemiddeld heeft een imker drie volken. Daarvan is er altijd wel een volk dat het beter doet dan de andere. Beter in de zin van: (1) het aantal bijen (2) verzameldrift van stuifmeel en nectar. Maar volken kunnen op meer kenmerken beoordeeld worden: verzameldrift van propolis, het bouwen van werkster- en darreraat, rust, steeklust en het tijdstip waarop de zwermvoor-

bereiding plaatsvindt. Deze uitingen van het volk worden gestuurd door de erfelijke eigenschappen van de moeder en de darren die deze moeder bevrucht hebben.

Door middel van koninginneteelt en het maken van kernvolkjes kan bepaald worden wat voor eigenschappen de moeder heeft. Dit kan door bij de teelt uit te gaan van een "raszuivere" moeder en door de samenstelling van de kernvolkjes zo gelijk mogelijk te maken. Al drie dagen na het vullen van de kastjes kan de kwaliteit van de jonge onbevruchte koninginnen beschreven worden. Om de eigenschappen van de koninginnen te kunnen herkennen moeten er minimaal 30 kastjes opgezet worden. De samenstelling van de kastjes moet zo gelijk mogelijk zijn om de "proef" te doen slagen, d.w.z. allemaal evenveel suiker, kunststraat en bijen. Dit laatste is goed te doen door bijen nat te spuiten met een suikeroplossing (1:4), de ramen met bijen af te slaan in een emmer en dan twee plastic koffiebekkers bijen in het Kirchhainer kastje te gieten. Het is wel zaak de kastjes te verplaatsen naar een plek die minstens een kilometer van de oorspronkelijke kast ligt, anders vliegen de oudere bijen terug. Op de nieuwe plaats vliegen de bijen uit om voedsel te verzamelen en water te halen voor het oplossen van de meegegeven droge suiker. Bij voorkeur gaan er doppen in de kastjes, die na 24 uur uitlopen. Dit is precies bekend, omdat er gebruik gemaakt wordt van het Jenterraam:

Terug naar de Kirchhainer kastjes, waar de moeren inmiddels zijn uitgelopen. Dit is te horen aan het tuten van de jonge moeder en is ook te zien aan het binnenkomen van stuifmeel.

Selectie voor de bruidsvlucht.

Op de derde dag worden de kastjes nagekeken, dit is dan een eerste selectie. De kernvolkjes worden op de volgende punten gecontroleerd.

A. *het bouwen van speeldoppen en darrecellen.*

Het bouwen van speeldoppen en darrecellen duidt aan dat de moeder niet goed is.

B. *het gedrag van de bijen.*

Het zeer onrustig zijn van bijen – stertselen – is een gevolg van het slecht functioneren van de moeder.

C. *het halen van stuifmeel en het bouwen van raat*
Volkjes die veel stuifmeel halen, en goed bouwen d.w.z. twee tot drie raatjes voor een gedeelte hebben uitgebouwd, worden als zeer positief gezien. Volgens mijn ervaringen worden dit later de beste hoofdvolken. Van bijvoorbeeld 30 kastjes zijn er gemiddeld vijf tot zeven die deze aantekening krijgen. Verder is er een grote middenmoot van de volkjes die het predikaat "goed" als aantekening krijgen.

D. *De kleur van de koningin.*

Ook heb ik de ervaring dat een licht gekleurde bevruchte moeder een goede moeder is, mits deze kleur samenvalt met een goed haalgedrag van stuifmeel en een goed bouwgedrag van de bijen.

Uit ervaring weet ik dat goede moeren gemakkelijker in grotere volken zijn in te voeren dan "matige". Voor het invoeren zie elders.

Na het nakijken van de kastjes zal er een stukje moerrooster voor het vlieggat geklemd moeten worden, om een ongewenste bruidsvlucht tegen te gaan. De kastjes worden minimaal vijf dagen na de geboorte van de moer naar een landbevruchtungsstation gebracht, waar goede resultaten te verkrijgen zijn. Die vijf dagen zijn belangrijk; de kastjes met bijen zijn in die tijd "volkje" geworden, d.w.z. de taakverdeling is dan tot stand gekomen. Wanneer de volkjes op de standplaats blijven staan, moet er uiteraard *geen* moerrooster voor het vlieggat geklemd worden!

Afhankelijk van het weer kunnen de kastjes na 14 dagen weer opgehaald worden. De moeren zijn dan ongeveer 19-dagen oud. Als ze een dag ingevlogen zijn - ze moeten op dezelfde plaats komen te staan als gedurende de eerste vijf dagen - worden ze nagekeken en er wordt genoteerd, wat de bevindingen zijn.

De selectie na de bruidsvlucht

We kunnen de volgende situatie aantreffen: open broed en voedsel, het volkje is rustig en haalt stuifmeel. Dit is een voorbeeld van harmonie. Na een week moet er gekeken worden of het inmiddels gesloten broed ook werkelijk werksterbroed is. Dit is immers een bewijs dat de moer bevrucht is. Een volkje dat enkele darrecellen heeft gebouwd en belegd doet niet meer mee. De moer is niet goed.

Als er op deze manier geselecteerd is, houdt men van 30 kastjes 16 tot 18 goede moeren over, die zeker drie tot vier jaar goede produktievolken in stand kunnen houden. In hoofdvolen is, naar mijn mening, deze strenge selectie haast niet te doen, omdat deze volken gelijk van opbouw en grootte zijn. De voedselvoorraad is eveneens ongelijk.

Van Kirchhainer tot ingewinterd volk

Nadat de eerste jonge bijen in de kastjes uitlopen, kan men drie dingen doen:

1. De volkjes uit laten groeien tot wintervolken. Dit is heel goed mogelijk. Als men Kirchhainerkastjes heeft gebruikt, dan worden de raatjes daarvan in een broedkamer raam aan de toplat vastgemaakt. In de onderste helft wordt kunstraat gezet, op deze wijze gaat het broed niet verloren. Uiteraard is het verstandig om er ook een raam met voer en stuifmeel bij te hangen, en ook te voeren! Op deze manier zal dit volkje tot een volwaardig wintervolk op zes ramen uitgroeien!
2. Het volkje verenigen met een hoofdvolk. Dit is mogelijk met de krantemethode. Op het hoofdvolk komt een krant (enkel) en daarop omgekeerd een *Kirchhainer*-kastje te staan. Deze methode werkt alleen als het ontvangende volk oorspronkelijk een leggende moer had en er broed in alle stadia aanwezig is. Het volk daarna minstens zes dagen met rust laten, hoe moeilijk het ook is!!

Opmerkingen over het invoeren.

Het invoeren van een koningin is een handeling, die goed verloopt, mits er aan een paar voorwaarden wordt voldaan. Vanzelfsprekend moet de moer, die

vervangen wordt, uit de kast gehaald worden. Binnen *twee uren* niet langer wordt de nieuwe moer in het moerhuisje met suikerdeeg tussen de raten geklemd. Bij voorkeur tussen twee raten waar open voer en broed aanwezig is. Door het moerhuisje met moer op de raten te leggen is het mogelijk om het gedrag van koningin en bijen te volgen. Wat is er te zien?

Als de moer goed is lopen de bijen stertselend naar het moerhuisje toe en willen ze de nieuwe moer voeren. Als het niet goed gaat zullen wel bijen naar het moerhuisje lopen, maar ze proberen de moer in te ballen en is er een sissen geluid te horen. Dit volk is nog niet in de stemming om een nieuwe moer te ontvangen of de nieuwe moer past niet bij het volk. Het is dan te proberen of een andere nieuwe moer wel bij dit volk past. Gaat dit ook niet, dan zal die beoordeling nog een paar uur uitgesteld moeten worden. Als dit nog niet gaat dan zal de oude moer weer op het volk gezet moeten worden. Ook de eigen moer zal met behulp van het moerhuisje en suikerdeeg ingevoerd moeten worden!!!

Wanneer een jonge moer niet door een groot volk geaccepteerd wordt dan is het verstandig om de moer met haar volk in het voorjaar te verenigen met het "moeilijke" volk. Een waarschuwing: volken en/of moeren van verschillende afstamming, bijvoorbeeld: mellifera, ligustica, carnica, Buckfast, zijn niet zonder meer met elkaar te verenigen. Het volk, waarvan de moer aangehouden wordt, moet in de meerderheid zijn, de broednesten mogen niet uit elkaar gehaald worden, maar worden recht boven elkaar gehangen. Het volk, waarvan de moer mag blijven, komt bovenop het moerloos gemaakte volk (ook in het voorjaar met een krant) te staan. Het verenigen met behulp van een krant geeft de grootste zekerheid, dat de geselecteerde moer het overleeft.

Als men nu de moeite zou nemen samen in de afdelingen het bijenbestand wat produktiever te maken, dan is het misschien op deze geschetste wijze te doen. Met welke soort honingbijen dan ook!!!

Een waar verhaal

H. Kegel

De bijenhoudster

"Bonjour buurman! Ik wil ook "imkster" worden, of is het "imkeres"? Werk jij mij een beetje in, alsjeblieft!"

Dit vroeg mijn lieve buurvrouw, met twee verschillende sokken aan, waarvan één, de groene, binnenste buiten. Een natuurmens, die ruikt aan de rulle aarde vóór ze zaait of poot, die in veld en bos veertjes, mosjes, blaadjes, zaadjes en wat dies meer zij verzamelt, droogt, dan uren lang een uil in zijn holle boom of reigers op 't nest observeert om daarna verwoed aan 't plakken te slaan en met al die iele materiaaltes onvoorstelbaar mooie natuurfaterelen samenstelt, net schilderijen.

Samen lopen we langs mijn 30-tal bijenkasten, theorielessen 1 en 2 zijn achter de rug. Nu de praktijk. "Kasten openmaken zonder noodzaak doet alleen de nieuwsgierige beginneling," leg ik op mijn schoolmeesters uit. "Eerst kijken en leren wat de bijen doen bij de vliegopening: hoe hun waakzaamheid is, hun gedrag, hun haaldrift en wat er binnenkomt aan kleuren stuifmeel. Ook even de kast oplichten aan de achterkant om het gewicht aan mondvoorraad en honingopbrengst te beoordelen. Alleen in noodgevallen en bij de honingooft hun woning openen." "En jij hoort dus ook aan 't geluid van de bijen in de kast of alles oké is?" vraagt buurvrouw, een beetje ongelovig. Ze geeft een tikje tegen de kast zoals ze mij ziet doen en drukt haar oor tegen de achterwand. Het bijenvolk bruist even op, gestoord in haar drukke huishoudelijke werkzaamheden; daarna, gerustgesteld gaat de zachte zoemtoon voort, gelijkmatig, tevreden. "Hee," zegt buurvrouw halverwege, "hier is een heel ander geluid." Weer tikt ze tegen de kast. Ik luister mee. Een veel hogere fluittoon; de bijen, niet in hun normale doen, "hulpen". En buiten, bij het vlieggat drentelen wat werksterbijen onrustig heen en weer. Slechts een enkele haalbij komt binnen, de pootjes gestrekt - leeg. De "zin" is weg, de lol is er af," zouden wij zeggen. Dit is dus een noodgeval. Voorzichtig maken we de kast open en bekijken de raten. Geen jonge, nog grijsbehaarde bijen, geen larven en ook geen eitjes in de cellen, die hun glans verloren hebben. De koningin nergens te bekennen. Dood door ouderdom? Ziekte? In ieder geval verdwenen door wat voor oorzaak ook en haar kolonie geen gelegenheid gegeven tijdig te reageren om voor een opvolgster te zorgen. Een "moerloos" volk, ten opzichthoudend, als er niet door de mens ingegrepen wordt. "Samenvoegen met een ander volk" is het besluit. Een kast wordt geopend, we blazen wat rook tussen de bijen om ze te kalmeren, leggen een krant op de raten en plaatsen het koninginneloze volk op het andere. Binnen een paar dagen na het geleidelijk stuknagen van de krant en het overnemen van elkaars "lucht" zullen - over het algemeen - beide volken vredig verenigd zijn en als één kolonie verder leven.

Dan gebeurt het

Een stel bijen van een "lastig" volk heeft buurvrouw in de gaten gekregen en 't op haar lange haren voorzien. "Met eieren, kamillethee of met biershampoo soms gewassen,?" vraag ik belangstellend. "Denk er om, bijen houden niet van alcohol, en ..." Een vreemde stilte als antwoord. terwijl ik vlug de kast afsluit, is de toekomstige bijenhoudster ineens weg, maar dan ook helemaal wèg! Stomverbaasd draai ik me om, kijk overal om me heen, zelfs omhoog in de bomen. Niets!

Seconden later duikt er, midden in de karpervijver beneden, ineens het rooie koppie van buurvrouw omhoog, proestend. "Ze steken onderwater dóór," roept ze verontwaardigd, en begint een tiental bijen van 't hoofd te plukken.

Toegegeven, 't was niet lief van me, maar ik lag dubbel tussen de bijenkasten. Maar 't heeft toch maar allemaal "tot Leringhe ende Vermaeck" mogen dienen. Want naast buurvrouw's boerderijtje staan nu in volle glorie twee zoemende bijenkasten en de "imkers" gaat er onvervaard mee om, 't haar in een knoet.

Bijkans beschamend

Anna Vriezen-Moret, Putten

Hoe halen wij imkers het in ons hoofd om kunststofkassen te gaan gebruiken. Hoe is het mogelijk dat we daar zelfs maar over denken. In deze tijd!

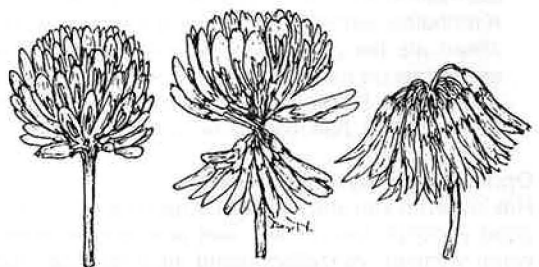
Dat er in 1971 kunststofkassen op de markt kwamen is te verontschuldigen, wij waren immers nog niet zo nadrukkelijk met het milieu bezig. Maar nu? Chloorfluor-koolwaterstoffen (CFK's) komen vrij bij de productie, verwerking en later bij vernietiging. Inderdaad, men gebruikt het o.a. ook in de bouw en als verpakking voor duurzame gebruiksgoederen, maar daar zal zeker mettertijd een eind aan komen. Men heeft tijd nodig om over te schakelen op andere materialen. Wij hoeven helemaal niet over te schakelen: wij hebben onze vurenhouten kassen.

Volgens een recent onderzoek aan de Technische Universiteit in Eindhoven naar diverse bouwmaterialen krijgt vurenhout een tien voor wat betreft milieuvriendelijkheid. U mag zelf raden wat poly-urethaan zou krijgen in dit rapport. We kunnen toch niet zeggen: wat doen die paar kastjes ertoe?

Dan hoeven we ook dat handjevol batterijen, halflege verblikken en overgebleven medicijnen niet bij onze gemeentes in te leveren. Hoe is het mogelijk dat er maand in, maand uit artikelen over kunststofkassen in ons verenigingsblad staan, zonder een woord van protest van wie dan ook!

De Ambrosiushoeve heeft nu een onderzoek gedaan en deed hiervan verslag op de themadag in Almere. Afgezien van het feit dat ik slechts nadelen hoorde (de enige voordelen zijn dat ze lichter in gewicht zijn en goedkoper) kwam het milieuaspect totaal niet aan de orde. Desgevraagd werd geantwoord dat de kassen inderdaad milieu-onvriendelijk zijn, maar dat ieder dat voor zichzelf moet weten!

De Ambrosiushoeve had mijns inziens het goede voorbeeld moeten geven en de kunststofkassen om deze reden moeten afraden. Of moeten anderen maar zorgen voor een gezonde aarde?

Het Groentje 90 jaar geleden

Ko Zoet

Opvallend is hoe een aantal zaken in de afgelopen 90 jaar recht overeind is blijven staan; denk maar even terug aan deze rubriek van februari j.l. waar de teruglopende dracht werd aangetipt. Voornamelijk na een jaar met goede honinggoogst steekt een ander probleem de kop op, namelijk: hoe verkopen we onze honing tegen een redelijke prijs?

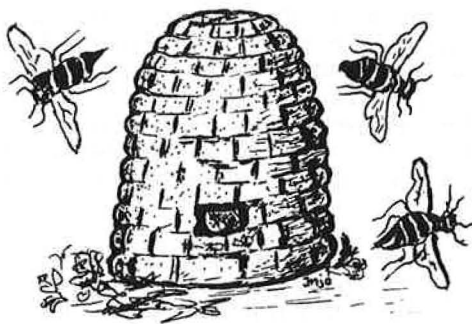
Van verschillende kanten hoorde ik de afgelopen maanden over een slechte honingverkoop. Het blijkt niets nieuws onder de zon. Hoe men een kleine eeuw geleden deze kwestie aanpakte, wordt u zo direct duidelijk.

Verder was het "Maandschrift voor Bijenteelt" grotendeels gevuld met instructie over het werken met de Rietsche kunststraatpers. Voor de eerste maal werd er een aantal foto's geplaatst. Daarop is een imkeres te zien (of wellicht de echtgenote van de heer Beil, de auteur) die druk doende is bij de fabricage van kunststraat.

COÖPERATIE IN DE BIJENTEELT

Zowel in het Huishoudelijk Reglement der Vereeniging voor Bijenteelt, als in dat harer Afdelingen wordt het woord "Coöperatie" aangetroffen en wel onder de middelen om het doel der Vereeniging, het bevorderen der Bijenteelt, te bereiken. Voornamelijk wensch ik hier te spreken over den gezamenlijken verkoop van honing, wat toch zeker een der vormen van coöperatie is, die onze Vereeniging het meeste voordeel aan zal brengen. Ik zal daartoe beginnen met in korte trekken te schetsen hoe de Afdeling Noordbrabant in het afgelopen jaar werkte. De provincie werd voorloopig in 4 districten verdeeld. Voor elk district werd door het Afdelingsbestuur één lid gekozen uit hen, die daartoe door de Onder-Afdelingen voorgedragen werden (door elke Onder-Afd. één), welke vier leden met den Voorzitter en de Secretaris van het Afdelingsbestuur, een commissie vormden, om zich met de verkoop te belasten.

Tengevolge van allerlei omstandigheden was het honingseizoen reeds ver gevorderd eer het gelukken mocht een flinke hoeveelheid honing tot een behoorlijken prijs te kunnen verkoopen. De commissie kreeg toen een aanvraag om een hoeveelheid van 25000 kg of meer aan Duitsland te leveren, mits levend, terwijl een groote koekfabriek in ons land een proef van 2500 kg gerperst wenschte te ontvangen.

Door 16 Onderafdeelingen was een hoeveelheid van 22500 K.G. honing toegezegd; bij levering bleek echter maar ruim 19.000 K.G. aanwezig te zijn. De bijen moesten levend zijn; het wegen moest op verlangen van den koper in Duitschland geschieden. De vracht tot die plaats waar gelost en geslacht zou worden, was voor rekening van den koper. Na weging werd door hem de hoofdsom voldaan. Elke Onderafdeeling kreeg dadelijk of binnen twee dagen een chèque op de N.Br.Bank, waar zij het geld voor geleverde honing à F 0,18 per K.G. ontvangen konden. De meesten waren over den prijs zeer tevreden.

Nog een manier van coöperatieven verkoop werd in het afgelopen jaar in de Vereeniging toegepast en wel door Friesland. Daar werden de korven op 2 plaatsen en wel te Oosterwolde en te Bakkeveen publiek verkocht. De voorwaarden waren: de koper betaalt het gewicht, dat de korven op den morgen van den verkoop bezitten. Zij worden op het terrein gewogen. Ledige korven worden niet teruggenomen, maar door den koper wordt voor elken korf 35 cts. betaald. De hoogste prijs die er gemaakt werd was 15 ct. per K.G. voor de korven die meer dan 20 K.G. wogen, terwijl de lichtere korven 14 ct. oprachten. Er waren slechts 4 of 5 koopers en dus weinig concurrentie.

RIETSCHES KUNSTRAATPERS

Sedert het rationeele bedrijf met den mobielbouw ook in ons land meer en meer wordt toegepast, is het gebruik van de kunststraten zeer toegenomen. Zoolang echter de ymker voor degelijke kunststraten f 2,70 per kilo moet betalen, zal hij wellicht uit zuinigheid de fout begaan met nauwelijks bruikbare raten te werken. Zullen derhalve de bijen met een wasbouw voorzien zijn, die onberispelijk is en telkens vernieuwd kan worden - wat toch voor de gezondheid en de grootst mogelijke ontwikkeling van het volk noodig is - zoo moet tenminste de beroepsymker in staat zijn de

kunstraten zelf te kunnen gieten. Sedert wij ene kunstraatpers uit metaal hebben, die aan alle billijke eischen voldoet, is de aankoop daarvan den ymkers zeer aan te bevelen; ik bedoel Rietsche's kunstraatpers. Deze pers is, nadat men eenige honderden raten gegoten heeft nog zoo goed als nieuw.

DE AANWIJZINGEN.

Men smelt het was in een ca 24-28cM. breed en 12 cM. hoog geëmailleerd pannetje. Hierin giet men, voor het smelten ca 1/4 liter water, om het aanbranden van het was te voorkomen. Het mag niet koken. Is het meeste was gesmolten, dan hangt men in de pan eene 16 cM. groote zeef van fijn draad, eene zoogenaamde bouillonzeef, waardoor verhinderd wordt, dat men bij het afscheppen stof of gesmolten stukken was krijgt. Men plaatst vlak bij de haard of de petroleummachine, waar het was wordt gesmolten, eene

niet te kleine tafel. In een steelpannetje doet men de vloeistof die moet dienen om de versche raat van den vorm los te kunnen maken. De ingrediënten van dit oplosmiddel zijn: 1/8 liter honing, 1/2 liter water en 1/4 liter zuivere spiritus (wijngeest) het is goed om deze spiritus eerst in de vorm te gieten om de misschien nog voorhanden vetdeeltjes weg te nemen.

Raten, gegoten uit zuivere bijenwas, zijn in een temperatuur van minder dan 15 graden R broos als glas (15 graden Réaumur = 20 graden Celcius). Voegt men bij het was 3 tot 5% terpentijnolie dan blijven de raten zoolang buigzaam, als de terpentijn nog niet vervlogen is. Maar ook deze altijd bedenkelijke toevoeging kan gemakkelijk voorkomen worden, wanneer men de raten voor het bevestigen in de raampjes of boogjes iets verwarmt, hetgeen in een warm vertrek of ook in de zon kan geschieden.

Van imker tot imker

Ko Zoet

Imker, koning, admiraal

Popla kennen ze allemaal. Alleen de bijen niet en daar kunnen heel vervelende situaties door ontstaan, tot ver in april.

Wat is namelijk het geval.

We kennen maar al te goed ons gemiddelde voorjaarsweer: winderige koude dagen, afgewisseld door een enkele mooie dag. Op zo'n stralende voorjaarsdag houden de bijen, jong en oud, een gecombineerde oriënterings- en/of reinigingsvlucht, waarbij het stipjes en stippen ontlasting regent. Steevast zijn dat ook de dagen waarop in de omgeving de reinigingsdrang wordt uitgeleefd in de vorm van wapperende gordijnen aan de waslijn. De gevolgen laten zich niet moelijk raden.

Maar er is meer aan de hand en daarvoor nemen we een kijkje in het binnenste van een willekeurig bijenvolk. Het broednest breidt zich explosief uit. Dit gaat niet alleen gepaard met een verhoogd voedselgebruik, maar ook met een groeiende behoefte aan water. Het water wordt onder andere gebruikt door de voedsterbijen, die grote hoeveelheden larvenvoedsel moeten produceren. Dit voedsel heeft een hoog watergehalte dat varieert van rond 80% voor de eendaagse larven tot 50% voor de oudste larven. De bijen produceren het larvenvoedsel door middel van klieren in hun lichaam. Om tot een hoge productie te komen, moeten voedsterbijen veel voedsel opnemen. In de raten bevindt zich misschien al een klein beetje verse nectar met een hoog watergehalte, maar voor het grootste deel moet gebruik worden gemaakt van het nog aanwezige wintervoedsel met een watergehalte van rond de 18%. Daarnaast komt er door de stofwisseling nog wat water vrij en maken

de bijen ook gebruik van het aanwezige condensvocht in de woning. Maar zodra er gevlogen kan worden, wordt er water verzameld om daarmee het aangesproken wintervoedsel te kunnen verdunnen. Zonder voldoende water kan een volk zich niet goed ontwikkelen. Dr. Eva Crane kwam tijdens een onderzoek in het verleden tot de conclusie dat volkjes die met water werden gevoerd zich sneller ontwikkelden dan volkjes die alleen een suikeroplossing of in het geheel niets kregen. Een onvoldoende watervoorziening bestempelt zij als een van de grootste fouten die de imker kan maken. Deze uitspraak komt nog duidelijker tot zijn recht als we bedenken dat in de cellen met eitjes een relatieve vochtigheid van 90 tot 95% moet heersen, wil het eitje kunnen uitkomen!

Nu wordt het de bijen in het voorjaar niet gemakkelijk gemaakt om water te verzamelen. Het weer is niet alleen vaak aanhoudend koud, maar bovendien komt de wind veelal uit de noordoosthoek waarmee lucht wordt aangevoerd met een lage vochtigheidsgraad. De kleine hoeveelheid verzamelde nectar bevat dan ook te weinig water om in de groeiende behoefte te voorzien.

De waterhaalsters - ze zijn in een volk altijd aanwezig en maken deel uit van het legertje haalbijen - weten niet wat hen overkomt zodra ze hun watervoorraadje uit de honingmaag de jongere huisbijen aanbieden. Voordat ze het minuscule druppeltje goed en wel op de tong hebben, is het er al afgesnoept. En daarmee wordt iets wonderbaarlijks in gang gezet. In de snelheid waarmee de watervoorraad wordt afgenomen, ligt voor de haalbij een boodschap opgesloten. Als reactie op een snelle afname voert onze waterhaalster de bijendans uit en geeft daarmee aan

waar zich de waterbron bevindt. Door haar enthousiaste dansbewegingen trekt ze de aandacht van andere haalbijen uit haar omgeving. Die volgen haar, nemen de boodschap over en snel groeit nu het aantal waterhaalsters.

Gezamenlijk gaan ze het watertekort te lijf. Op het moment van de waterschaarste komen ook haalbijen thuis die nectar hebben verzameld. Zoals gebruikelijk deponeren ze de nectar niet zelf in de cellen, maar geven die over aan de jongere huisbijen. Wordt de nectar snel in ontvangst genomen, dan wekt dit bij de haalbij dansgedrag op. Tijdens de waterschaarste is er echter meer belangstelling voor water dan voor nectar met een geringer watergehalte en dus blijven onze haalbijen langere tijd letterlijk "met de nectar in de maag zitten". Het gevolg van een en ander is dat bij de nectarhaalster geen dansgedrag ontstaat en de bij zelf ook haar interesse voor nectar verliest. In plaats daarvan volgt ze de informatie van de waterhaalsters. Neemt na enige tijd de waterbehoefte af, dan gebeurt het tegenovergestelde. Waterhaalsters raken nu hun voorraad moeilijk kwijt, er volgt geen dansgedrag en het aantal waterhaalsters neemt dan af.

Toenemende belangstelling voor nectaraanbod leidt tot dansgedrag en dat weer tot een toenemend aantal nectarhaalsters. Tot ver in het voorjaar heeft een bijenvolk grote behoefte aan water. Voor een sterk volk ligt de gemiddelde dagelijkse waterbehoefte in het voorjaar om en nabij de 150 gram.

Als dank voor het aangenaam verpozen...

Nu kom ik nog even terug op die mooie voorjaarsdag en de waterbehoefte van de bijen. In alle boeken wordt ons voorgehouden om reeds vroeg in het voorjaar op een beschutte en door de zon beschenen plek in de nabijheid van de volken een drinkplaats voor de bijen in te richten, een zogenaamde 'bijenkroeg' (Zie daarover ook het artikel van Otto de Kat in het vorige nummer van dit blad. (red.). De bedoeling is dat de bijen die dan vinden en in de woning door middel van de rondedans aangeven dat er in de naaste omgeving een waterbron aanwezig is. In de rondedans wordt echter GEEN richting aangegeven! De geattendeerde nieuwbakken waterhaalsters vliegen uit met sprietten omhoog van enthousiasme en gaan naarstig op zoek in de wijde naaste omgeving. Maar weet u nog?

Op die eerste mooie dagen gegarandeerd wapperende lappen vochtig wasgoed, door de zon enigszins verwarmd: pas geboende straatjes, nog vochtig en warm. Kortom, overal "Bijenkroeg" voor de bijen, die er met wellust gebruik van maken en... als dank voor het aangenaam verpozen, bruine stippen op het wasgoed lozen. Gedeeltelijk verkleumde bijen blijven in het wasgoed achter om, bij de verdere bewerking daarvan, weer tot hun positieven te komen, een prik uit te delen of in de huiskamer rondjes te gaan draaien. Allerwege paniek in de tent!

Sinds ik het bovenstaande een aantal jaren geleden meemaakte, probeer ik het te ondervangen door de tuinvolken (achtertuintje met burens links, rechts

enz.) in het vroege voorjaar water IN DE WONING te geven.

Vorig jaar ben ik daarmee reeds in februari begonnen omdat er toen min of meer regelmatig werd gevlogen. Zo vroeg in het voorjaar gebruik ik uiteraard geen voerbak, maar krijgen de bijen het lauw-warme water-honingmengsel, via een halfpondsjampotje met geperforeerd deksel, zo dicht mogelijk boven de tros. Overdag voeren verdient de voorkeur als de bijen 'los' zijn. Al snel merkt u welk volk een grote behoefte aan water heeft. Elk volk is anders. Bega niet de fout om water te voeren als er nog praktisch niet wordt gevlogen. Bij een normaal weertype gaan de bijen medio maart "aan de fles".

De drang naar vernieuwing: de bouwlust

Het voorjaar heeft echter meer te bieden. April is ook de maand van de vernieuwing, oftewel het ontwaken van de bouwlust. Eigenlijk zou men bij elke cursus voor beginners moeten kunnen beschikken over een korfvolk. Dan is met één oogopslag duidelijk te zien wanneer de bouwlust is ontwaakt en de raten met nieuwbouw worden verlengd, nadat de niet-bezette raten onder de tros in een eerder stadium zijn weggesneden. In de kasten merken we de bouwlust aan het verlengen van de cellen boven in de raat en aan het bouwen van verbindingstukjes was tussen de toplat en de dekplank. Als er dracht is, zijn deze aanbouwsels vaak gevuld met voorjaars honing, een delicatessen.

Het zijn allemaal duidelijke tekens dat kunstraat kan worden ingehangen. Om fraai uitgebouwde raten te krijgen, is een sterk volk nodig en dracht. In de meeste gevallen is die wel aanwezig, anders moet er gevoerd worden. De vellen kunstraat komen bij voorkeur in de bovenbak te hangen tussen het laatste raam broed en het aangrenzende stuifmeelraam. In april wordt er hoofdzakelijk nog "fijn werk" (werkstercellen) gebouwd. Is het volk vroeg in z'n ontwikkeling naar volwassenheid dan verschijnen er ook al darre-cellen. Als het zo ver is, denk er dan eens over na om van een oude raat het onderste driekwart deel weg te breken en het restant tegen het broednest aan te hangen. De bijen zullen het volbouwen met darre-raat, waarna de koningin de cellen belegt. Als het darrebroed verzegeld is, wordt het vernietigd (meesjes en kippen zijn er gek op).

Als onderdeel van een varroabestrijding vormt het een 'schone en gemakkelijke' bijdrage.

Volken klaarmaken voor de voorjaarsreis

Als maart geen roet in het eten heeft gegooit dan zullen ook dit jaar de volken in april naar het koolzaad afreizen. Rond die tijd gaat er een soort koorts door imkerland en eindelijk is het dan zo ver. Alleen of gezamenlijk wordt er gereisd naar de polder vol belofte.

Hier volgt het verhaal van een imkervriend uit Maartensdijk, in het bezit van twee prima kasten, elk met een matig volk op een hopeloos zootje raten.

"Op 13 april 1989 heb ik de twee volken verenigd en daarmee kreeg ik twaalf ramen broed (volgens de re-

gels een sterk volk dus) dat ik de volgende dag naar het koolzaad bracht.

17 april: moerrooster op bovenste broedbak, daarop (lage) honingkamer met uitgebouwde raten.

Op 3 mei zit er nog geen krummel honing in de honingkamer, doch beide broedkamers zitten zo vol onverzegelde honing dat de koningin nog amper plaats heeft om eitjes te leggen. Omdat een kast met drie broedkamers te hoog is in mijn auto, heb ik de honingkamer tussen de twee broedkamers gezet (rooster eruit) in de hoop dat de koningin daar haar eitjes kwijt kon.

Op 11 mei de kast teruggehaald en 15 mei de bovenste broedkamer geslingerd, hetgeen 34 potten honing opleverde. De tussengeplaatste honingkamer zat ook vol honing en de onderste broedkamer bevatte broed plus honing. De leeggeslingerde broedkamer kwam nu helemaal onder te staan.

Op 21 mei de honingkamer geslingerd, hetgeen nog eens 26 potten honing opleverde. Hoewel het me nog steeds een raadsel is, waarom de honingkamer in eerste instantie niet in gebruik werd genomen, was het koolzaad een succes, dacht ik. Alles zat dan ook mee: sterk volk, op tijd ter plaatse en goed weer. Hierna verloopt de zaak minder succesvol!"

Tot zover zijn verhaal, althans voor deze maand.

De vraag waarom de honingkamer niet door de bijen in gebruik is genomen in de periode 17 april tot 4 mei, is niet moeilijk te beantwoorden. Tot 27 april kwam de maximumtemperatuur niet boven de 10 graden, zon was er nauwelijks en er stond een straffe wind met af en toe grondvorst. De bijen vormden in beide broedbakken een hechte tros en er werd flink op de voedselvoorraad ingeteerd. Vanaf 27 april was er volop zon en klom de maximumtemperatuur naar waarden tussen 15 en 20 graden. Weliswaar kwam het in de laatste vier aprilnachten tot zware grondvorst, maar er werd flink nectar verzameld. In eerste instantie werd alle nectar rond het broednest opgeslagen. De koude nachten zorgden er voor dat de honingkamer niet in gebruik werd genomen. Dank zij het fraaie weer na 3 mei pakte de omzetting van de bakken goed uit. Bij opnieuw invallend koud weer zouden de bijen in een van de bakken zich moerloos hebben gevoeld en redcellen hebben gebouwd omdat de lege honingkamer als een buffer tussen beide bakken broed zou fungeren.

Een andere oplossing zou zijn geweest om op 3 mei alle lege en slechte honingkamerraten door kunstmaat te vervangen en de volgorde van de bakken ongewijzigd te laten. Als er tijdens dracht kunstmaat in de honingkamer wordt gehangen, doe dat dan nooit om en om met uitgebouwde raat. De uitgebouwde raten worden dan namelijk volgedragen met nectar, waarbij de cellen worden verlengd om de loze ruimte op te vullen. Er ontstaan dan de zogenaamde 'spek-raten' en de ingehangen vellen worden minimaal uitgebouwd. Een goede aanpak is een of twee uitgebouwde raten in het midden van de bak en een aan iedere zijkant.

Het weer in april

Vorst en bijna zomerse temperaturen behoren beide

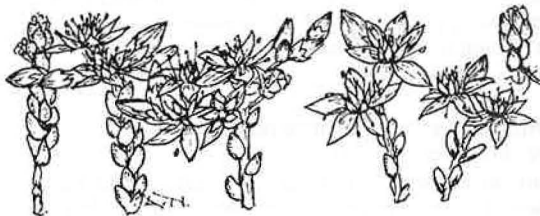
tot de mogelijkheden. De wispelturigheid komt kernachtig naar voren in het Amerikaanse gezegde "April weather", hetgeen zoveel betekent als "Jantje lacht, Jantje huilt". En huilen was het op 24 april vorig jaar. In het noorden van ons land en ook in de Flevopolders een temperatuur midden op de dag van 4 graden en een straffe O.N.O.-wind. In gebieden ver van grote wateroppervlakken op hetzelfde moment een temperatuur van 12 tot 16 graden.

Het landgemiddelde van de neerslag bedraagt 48 mm, het aantal uren zonneschijn 160 uur en de gemiddelde maximumtemperatuur is 11,6 graden. Het verloop van het aprilweer in de laatste vijf jaar was als volgt:

	Zon	Neerslag	Gem. max. temp.
1985	somber	nat, 71 mm	normaal
1986	zeer somber	normaal	zeer koud, 9,6 °C
1987	normill	droog, 24 mm	zeer zacht, 14,7 °C
1998	zonnig	zeer droog, 13 mm	zacht, 13 °C
1989	somber	nat, 67 mm	koud, 10,2 °C

Geraadpleegd:

Elbert R. Jaycox, "The Newsletter on Beekeeping"; Dadant & Sons, "The Hive and the Honeybee"

Sprokkelwaar

Otto de Kat

Buckfastbij ongeschikt voor voorjaarsdracht

De drachtverhoudingen schrijven ons niet alleen voor welke bedrijfsmethode we het best kunnen toe-passen maar ook welk bijenras de voorkeur verdient.

Dat is zo'n beetje de kern van een uitvoerig betoog dat Erhard Meier schreef voor "Die Biene" van januari 1990. Het grootste deel ervan handelt over de keus van het bijenras. En dat is een 'heikel' onderwerp bij onze oosterburen, waar toch wel duidelijk een controverse Carnica- Buckfast te bespeuren is.

Ik maakte daar al eerder melding van in deze rubriek ("Bijenteelt" 1989, pag. 227). De Buckfastbij is een ondeugdelijke bij voor Duitsland, schrijft Meier. Broeder Adam moet het van de zomer- en nazomerdracht hebben, terwijl in Duitsland de voorjaarsdracht het belangrijkste is. Voor die dracht is de Buckfast niet geschikt. Als een Buckfastimker van de voorjaarsdracht wil profiteren, is hij gedwongen in de herfst er aan voorafgaande, volken te verenigen en wanneer het dan in het voorjaar slecht weer wordt, is die ingreep voor niks geweest. Die paar Buckfastimkers in

Zuid-Duitsland hebben het in het najaar niet gemakkelijk: een Buckfastvolk moet daar 50 pond wintervoer hebben, terwijl een Carnicavolk aan 15 pond genoeg heeft. Als Broeder Adam beweert (en dat doet hij) dat zijn bij zwermtraag is, dan spreekt hij zichzelf tegen. In zijn boek "Mijn bedrijfsmethode" schrijft hij immers dat je van eind juni tot half augustus iedere week de volken op zwermcellen moet controleren. In de TV-film "De monnik en de honingbij" viel het Meier op dat Broeder Adam en zijn assistenten een kap droegen en overvloedig met rook werkten. Een zachtaardige bij? Het heeft de Duitse imkers erg veel geld en moeite gekost de Carnicabij in te voeren. Nu dat doel bereikt is, moeten we niet lichtzinnig met deze verworvenheid omgaan.

Er zijn imkers die dat wel doen en andere rassen (zoals Buckfast) hebben ingevoerd om deze daarna in grote aantallen te vermeerderen. Voor veel imkers is standbevruchting nu onmogelijk geworden, waardoor ze gedwongen zijn van kostbare bevruchtungsstations gebruik te maken. Is het een wonder dat oudere imkers de bijenhouderij maar opgeven?

In zijn pleidooi voor de Carnica gebruikt Meier nog al eens argumenten van Broeder Adam zelf. Maar dat doet hij m.i. niet altijd op sportieve wijze. Als Broeder Adam positieve eigenschappen van de Carnicabij noemt, gebruikt Meier die tegen de Buckfast. Minuties speurde Meier in het bekende boek "De Buckfastbij" van de Elzasser beroepsimker Raymond Zimmer naar passages die je tegen de Buckfast kan gebruiken. Door de uitbreiding van deze bij worden de zuivere natuurrassen steeds meer teruggedrongen en weggekruid. Waarmee wil Broeder Adam en zijn opvolgers kruisen als er op een dag geen rassen meer zijn?

Tenslotte citeert Meier nog eens Broeder Adam, nu uit diens boek "Op zoek naar de beste bijenstammen".

Daarin staat op pagina 105: "De Carnica is ongetwijfeld de bij par excellence voor de voorjaarsdracht. Haar hele ontwikkelingsgang is aan de voorzomerdracht aangepast". Meier verzucht daarop: "Ik kan alleen maar zeggen: wat heeft hij hier toch gelijk, die Broeder Adam! Schoenmaker, hou je bij je leest".

Bijeenkomsten

Spring Convention dit jaar na Pasen

J.M.van Heest-Verloop

Ook dit jaar organiseert de British Beekeepers Association de grote imkersbijeenkomst in Stoneleigh, Warwickshire, de zogenaamde Spring Convention, en wel op 21 april. Deze gebeurtenis vindt plaats in het Nationaal Agricultural Centre te Stoneleigh. Het is een belevens om deze bijeenkomst bij te wonen. Er worden lezingen en workshops gehouden; alle bedrijven die imkerbenodigheden verkopen zijn vertegenwoordigd, zowel uit Groot Brittannië als uit andere Europese landen en Amerika. Bijenliteratuur

hoofdzakelijk in het engels wordt in diverse stands te koop aangeboden. Het is dé gelegenheid waar imkers uit heel Groot Brittannië naar toe gaan om het nieuwste aan imkerbenodigheden aan te schaffen en om elkaar te ontmoeten voor het drukke bijenseizoen gaat beginnen. Er wordt deze keer veel aandacht besteed aan de bijenziekten. Er worden bijenmonsters (niet uit het buitenland) onderzocht op voorkomen van Acarapis, Amoëbe en Nosema en er zullen lezingen worden gehouden over de varroamijt. Toegang is £4.00 als u het kaartje bij de ingang koopt. Als u van tevoren bestelt kost het £3.50 per persoon. Inlichtingen bij: Mrs. Betty Showler, Riverside, Newport Street, Hay-on-Wye, Hereford HR3 5BG, Groot Brittannië. Tel. 09-44-497-820386.

NECTAR organiseert op 7 mei a.s. een themadag

Het onderwerp is: *Traditional bee management as a basis for beekeeping development in the tropics.*

Gastspreker: Eva Crane, voormalig directeur van de IBRA.

Voordrachten:

- Joop Beetsma, voorzitter van NECTAR: Introduction.
- Rinus Sommeijer: Traditional beekeeping with stingless bees in Central America and Mexico.
- Vincent Mulder: Traditional beekeeping with Apis cerana in Vietnam.
- Remy de Vries: Review of traditional beekeeping in the former Dutch East Indies.
- Börje Svensson: Success and failure in some beekeeping programmes in Africa.
- Jaap Duijveveter.

History of the development of skep beekeeping in The Netherlands.

Aan het einde van de bijeenkomst zal een discussie worden gehouden over de mogelijkheden voor verbetering van de bijenteelt in de tropen waarbij traditionele methoden worden toegepast.

Op deze dag zal een deel van de collectie "Tropische bijenteelt" in het KIT uitgesteld zijn.

Datum: 7 mei 1990

Tijd: van 09.30 tot 16.00 uur

Plaats: Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT)
Mauritskade 63 – 1092 AD Amsterdam

Voor volledig programma en opgave graag bellen:
tel.: 080-780233 of 08370-82320.

NECTAR, Postbus 141, 6720 AC Bennekom.

8e Royal Show International Symposium

J. Beetsma

Van 4-10 juli wordt het 8e Royal Show International Symposium gehouden in het Nationaal Landbouwkundig Centrum in Stoneleigh en in de Universiteit van Warwick in Coventry, Engeland gehouden. Deze bijeenkomst wordt georganiseerd door the Royal Agricultural Society of England (RASE), the British Beekeepers Association (BBA) en Apimondia. De titel van het symposium is: "The contribution of the honeybee to agriculture and the countryside". De voertalen zijn Engels en Frans (simultane vertaling aanwezig).

Het programma is als volgt:

- 4 juli: inschrijving en welkomstdiner
- 5 juli: bezoek aan de Royal International Agricultural Exhibition in Stoneleigh.
- 6 en 7 juli: plenaire bijeenkomst gedurende de ochtend en twee simultane programma's waarin lezingen worden gehouden.
- 8 juli: plenaire bijeenkomst gedurende de ochtend
- [9 juli: bezoek aan een bijenonderzoekinstelling zoals: Universiteit van Cardiff, en International Bee Research Association (IBRA), Institute of Arable Crops Research en Rothamsted Experimental Station.

Deelname aan het volledige programma, inclusief £150 voor inschrijving en £380 voor overnachtingen, maaltijden en busvervoer, is £530. Het is ook mogelijk een of meer dagen deel te nemen aan deze bijeenkomst. Inlichtingen: Miss Katherine Fort, tel. 09-44-203-696969

Bijscholingscursus voor leraren bijenteelt

A. de Waard en P. van Meurs

De STOAS (Stichting Tot Ontwikkeling van Agrarische Onderwijskunde en Scholing) verzorgt lerarenopleidingen op agrarisch gebied, zowel voltijd- als deeltijdopleidingen. Daarnaast worden er nascholingen voor docenten uit het agrarisch onderwijs georganiseerd.

Het doel van deze cursus is leerkrachten die voor bijenteelt bevoegd zijn op te leiden tot bekwaamheid in het geven van bijenteeltonderwijs. Leerkrachten, die deze opleiding met succes gevolgd hebben kunnen onderwijs geven aan de basis- en gevorderdencursus bijenteelt en enkele specialistische cursussen zoals drachtplanten, imkerijproducten en koninginenteelt. De doelgroep bestaat uit leerkrachten, die reeds een bevoegdheid hebben voor het vak bijenteelt. Bevoegd voor bijenteelt zijn zij, die een bevoegdheid hebben voor de vakgebieden planten-

teelt of dierenhouderij. Naast deze doelgroep is er een aantal plaatsen open voor docenten met een bevoegdheid voor een verwant vak zoals biologie. Bij de selectie van de aanmeldingen wordt gekeken naar het vakgebied waarin men bevoegd is, het type onderwijs waarin men werkzaam is en de imkerervaring. Het volgen van de cursus geeft (net als in het verleden) geen enkele uitbreiding van de bevoegdheden. De onderwerpen die aan de orde komen zijn o.a. anatomie, fysiologie, (sociaal) gedrag, nestbouw, genetica, reproductie, voedselbronnen, bloembioogie, bestuiving, drachtplanten, gewasbescherming, imkerijproducten, imkerijmethoden, koninginnenteelt, selectie, bijenziekten, geschiedenis van de bijenteelt, wetgeving, organisatie van de bijenteelt en didactiek van het bijenteeltonderwijs.

De cursus start bij voldoende belangstelling in januari 1991, duurt 1 tot 11/2 jaar en wordt gegeven op vrijdagen van 13.00 uur tot 16.40 uur afwisselend in Barneveld en Tiel en er is een afsluitend examen. In tegenstelling tot wat in de pers verschenen is zijn voor deze doelgroep aan de opleiding, buiten de aanschaf van boeken en imkergereedschap, geen kosten verbonden. Gemaakte reiskosten worden vergoed op basis van openbaar vervoer.

Naast de theorielessen wordt veel tijd uitgetrokken voor de praktijk. Een aantal lessen wordt verzorgd door gastsprekers. Tot het programma behoren ook een aantal excursies o.a. een honingverwerkende industrie, hybridezaadteelt bedrijf, didactische projecten, bijenteeltmusea, vliegkooien, drachtgebieden, fruitteeltbedrijven, Ambrosiushoeve en Heemtuin.

Belangstellenden kunnen bij STOAS een aanmeldingsformulier aanvragen. De ervaring leert, dat cursisten er verstandig aan doen hun rooster op school, voor het komend jaar, zo snel mogelijk te laten aanpassen.

STOAS, Stadsbrink 427, 6707 AE Wageningen. Tel. 08370-23355.

Officiële mededelingen

Reizen naar het fruit in Flevoland en Noord Oost Polder

G.J. Elbers, DLV

Op 5 maart j.l. zijn de imkers, die in georganiseerd verband reizen, en de georganiseerde fruittelers uit Flevoland en de N.O.P. bijeengekomen. Het doel was om weer tot een goede samenwerking te komen tijdens de bloei van de peer en appel. De telefonische waarschuwingdienst voor de fruitteelt gaat ook dit jaar een belangrijke rol vervullen. Leden van het team Fruitteelt van de Dienst Landbouw Voorlichting (DLV) verzorgen het informatiebandje wat actuele informatie over gewasbescherming bevat.

Sinds twee jaar wordt op het bandje naar alle tevredenheid van imkers en telers ook informatie over het plaatsen en verwijderen van de volken gegeven. Op deze manier krijgen de telers alle mogelijkheden om hun gewasbeschermingswerkzaamheden uit te voeren. Het blijft altijd verboden om met bij-onvriendelijke middelen in open bloemen te spuiten.

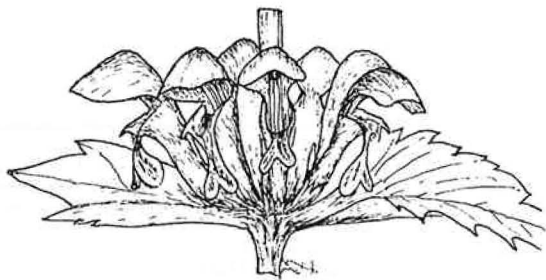
Plaatsingscriteria volken

- bij op de peren als de Conferance in volle bloei staat.
- bij op de appels als 10% van de Golden Delicious-bloesem open is.
- verwijderen als de eerste bloemblaadjes van de Golden Delicious vallen.

Plaatsingstijdstip

Het tijdstip van plaatsen zal aangegeven worden via de telefonische waarschuwingdienst voor de fruitteelt. Op hetzelfde bandje zal worden aangegeven voor welke datum de bijen moeten worden opgehaald. Doordat er soms verschillen in bloeitijdstippen tussen de N.O.P. en Flevoland zijn zal voor beide gebieden apart het één en ander aangegeven worden.

Door de reorganisatie bij de DLV was bij het ter perse gaan van dit Groentje het nummer van de telefonische waarschuwingdienst nog niet bekend. Dit nummer kunt u opvragen bij het Bijenhuis te Wageningen 08370-22422 of bij 04709-6457.

Cursussen

Twello

Cursussen voor beginners en gevorderden. Er zijn nog enkele plaatsen vrij. Lagere Agrarische School. Tel. 05712-71670.

Winterswijk

Op 4 april j.l. is een jeugdcursus gestart in Winterswijk. Jeugdleden kunnen zich ook na deze datum nog opgeven, wel zo spoedig mogelijk. Inl.: mw. Fieke Bos. Tel. 05430-15341.

Emmen

In september wordt in Emmen een ziektebestrijdingscursus gegeven. Deze cursus staat onder auspiciën van de Groep Drente. Inl.: Catherine Reuten. Tel. 05910-23827.

Agenda

13 april Emmen

Bijenmarkt op het Marktplaats van Emmen. Inl.: W.de Kleine. Tel. 05910-21958.

14 april Driebergen

Bijenmarkt op de terreinen van de Bosrandschool aan de Arnhemse Bovenweg. Deze markt is de grootste in het voorjaar en prijsbepalend voor de rest van het land. Iedereen kan gebruikte korven, kasten en ander imkermateriaal aanvoeren en verhandelen. Komt allen op 14 april naar Driebergen. De markt duurt van 07.00-12.00 uur. Inl.: J. Dommerholt. Tel. 03430-14820.

16 april Schaijk

Bijenmarkt in en bij café "De Postduif" te Schaijk. Inl.: H. van der Heijden. Tel. 08866-1641.

17 april Oosterwolde

Voor de subvereniging Ooststellerwerf houdt Prof. Dr. P. Zonderwijk een lezing met dia's getiteld: "Onze wegbermen, schatkamer van flora en fauna". Plaats: Het Anker, Jan Frankensingel 32, Oosterwolde.

21 april Enkhuzen

Op zaterdag 21 april organiseert de kring Groningen een excursie naar de Zaadunie in Enkhuzen en naar het laboratorium voor Vergelijkende Fysiologie in Utrecht. Bij de Zaadunie zullen dhr. Sterk en medewerkers ons laten zien hoe bijen ingezet worden bij de bestuiving onder glas van verschillende zaadgewassen. In Utrecht bezoeken we de bijenvliegkamers van Fort "De Gagel" waar o.l.v. dhr. Velthuis o.a. gekeken wordt naar de invloed van Perizine op bijen; verder zal mw. Duchateau ons laten zien hoe hommels worden gekweekt (o.a. voor bestuiving). Opgeve en inl.: G. Postma. Tel. 05982-1455. Kosten à f 40,- kunnen worden voldaan op giro 16.07.702 t.n.v. Kring Groningen, Schildwolde o.v.v. excursie.

21 april Dordrecht

Bijen- en Honingmarkt op het Beverwijksplein te Dordrecht. De markt duurt van 09.00-16.00 uur. Inl.: A. Stremmer. Tel. 078-158677.

21 april Kesteren

Bijenmarkt bij "'t Ambtshuis" op het Dorpsplein. De markt duurt van 07.00-12.00 uur. Inl.: M. van Blijderveen. Tel. 08886-1263.

21 april Biddinghuizen

Studiedag Drachtplanten op de Flevohof. Zie het maartnummer blz. 73.

28 april Hilvarenbeek

Open Dag arboretum Ambrosiushoeve.

30 april Groenlo

Bijenmarkt bij hotel "Meijer" aan de Ruurloseweg 1 te Groenlo. De markt wordt gehouden van 08.00-13.00 uur. Inl.: dhr. Dammers. Tel. 05440-62173.

5 mei Baarlo

Bijenmarkt op het Marktplein te Baarlo. Inl.: Tel. 04707-1420.

5 mei Zeeland (bij Nijmegen)

Overlarfdag bij J. Ottens met origineel Buckfastmateriaal. Tel. 08865-2918.

6 mei Liempde

Bijen- en drachtplantenmarkt in en om café "Het Wapen" op het Raadhuisplein.

12 mei St. Oedenrode

Overlarfdag bij P.van Rooy met origineel Buckfastmateriaal. Tel. 04138-72804.

19 mei Borne (Ov.)

Bijenmarkt op het Dorsetplein te Borne. Inl.: A.H. Hövels. Tel. 074-426994

19 mei Oirschot

Overlarfdag bij G.van Tilburg met origineel Buckfastmateriaal. Tel. 04997-75846.

26 mei Wageningen

Grote Overlarfdag in HET BIJENHUIS. Zie elders in dit nummer. Inl.: R.ten Klei. Tel. 08370-22733.

26 mei Middenbeemster

Bijenmarkt op het marktplein te Middenbeemster. De markt duurt van 07.00-12.00 uur. Inl.: dhr. Hooghiemstra. Tel. 02993-71062

26 mei Loosdrecht

Overlarfdag in "Het Schuurtje". Tel. 02158-4104 (vrijdag of zaterdag ná 13.00 uur).

26 mei Eelde/Paterswolde

Overlarfdag bij de Middelbare Tuinbouwschool met origineel Buckfastmateriaal. Inl.: dhr. van der Velde. Tel. 050-713305.

26 mei Nunspeet

Overlarfdag bij dhr. van der Wal. Tel. 03412-51206

26 mei Hilvarenbeek

Open Dag arboretum Ambrosiushoeve.

2 juni Meppel

Zwermmarkt. Inl.: dhr. Hartkamp. Tel. 05221-2420.

2 juni Maarheze

Overlarfdag bij dhr. Klopping. Tel. 04959-1828.

9 juni Paterswolde

Noordelijke Bijenmarkt bij het Onderwijscentrum voor Land- en Tuinbouw. Inl.: dhr. Kwebeman. Tel. 05907-2836.

9 juni Leiden

Bijenmarkt in en rond de Sterrenwacht. Inl.: J. Arnoldus. Tel. 071-890163.

9 juni Eelde/Paterswolde

Overlarfdag bij de Middelbare Tuinbouwschool, Burg. Legroweg 29.

Vanaf 10.00 uur voor imkers die minder dan 15 larven willen. Vanaf 11.00 uur voor imkers die zich eerst hebben aangemeld bij dhr. Dijkema. Tel. 05908-32238.

16 juni IJsselstein

Bijenmarkt bij winkelcentrum "De Clinckhoeff". Inl.: dhr. Meinen. Tel. 03402-43020.

16 juni Voorthuizen

Bijenmarkt. Inl.: dhr. De Boone. Tel. 03429-2933.

16 juni Oosterwolde

Bijen- en Milieumarkt. De markt duurt van 07.00-17.00 uur. Inl.: K.S. Gerritsen. Tel. 05160-15019.

Bij het afsluiten van het bijenjaar 1989 herdenken wij het overlijden van ons trouwe lid

JAN OUDMAN

Wij hebben in hem een zeer gewaardeerd lid verloren. Jaren maakte hij deel uit van ons bestuur. Ook was hij voorheen bestuurslid van de subver. Emmen.

Bestuur en leden
subvereniging Oosterhesselen

Op 29 januari 1990 is plotseling overleden de heer

HANS VISSER

voorzitter van de Stichting Bijenparken Amsterdam. We zullen hem missen als goed bestuurder van de SBA en als actief imkerlid van onze Vereniging. Hij werd slechts 61 jaar. Onze oprechte deelneming gaat uit naar zijn vrouw.

Bestuur en leden
Amsterdamse Vereniging tot Bevordering van de Bijenteelt

Op 12 februari 1990 is na een kortstondige ziekte op 84-jarige leeftijd overleden onze beste vriend en lid

FOKKO CARL van der PÜTTEN

Fokko was een goed imker en vele jaren lid van onze vereniging. Wij wensen zijn vrouw en kinderen veel sterkte met dit zware verlies.

Bestuur en leden
subvereniging Nieuw Schoonebeek

Op 1 februari j.l. is overleden

MELIS VAN ROEKEL

op de leeftijd van 70 jaar. Wij verliezen in hem een gewaardeerd lid. Wij wensen zijn vrouw en kinderen troost en sterkte toe.

Bestuur en leden
subvereniging "De Veluwezoom" te Bennekom

SPEURBIJTJES

Opgave schriftelijk. Tarief: 20 woorden f 7,50, elk woord meer 35 cent; te voldoen bij vooruitbetaling door storting op giro 846801 t.n.v. VBBN Wageningen.

TE KOOP: 4 Simplexkasten bevolkt en enige lege Simplexkasten. Tel. 05782-1886 (Heerde).

TE KOOP wegens omstandigheden: 15 bijenvolken in Spaarkasten in prima staat. Tegen elk aannemelijk bod. J. Ellekamp, Wichmondseweg 20, Hengelo (Gld.). Tel. 05753-1610.

TE KOOP: 7 Spaarkasten (BK + HK + dekplank, dak en bodem), honingslinger 6 HR, observatiekast, moerrooters, voerbakken en klein gereedschap. Eén koop. Tel. 03481-1797.

TE KOOP: bijenvolken in Spaarkasten of op ramen. W. de Kleine. Tel. 05910-21958 (Emmen).

TE KOOP: 10 bijenvolken in Simplexkasten. Prijs overeen te komen. Tel. 033-722512 (Amersfoort).

TE KOOP: enkele bijenvolken met of zonder kast. H. Meijeringh, Pr. Beatrixstraat 2, 8381 AL Vledder. Tel. 05212-1270.

TE KOOP: bijenvolken op raam. Prijs per volk f 150,-. Tel. 04194-2661 (Den Dungen).

TE KOOP: enige prima bijenvolken met of zonder kast. Tel. 05914-1810 (Erica).

TE KOOP: goede bijenvolken. S. Meijer, Patrimoniumstraat 3, 7121 CG Aalten. Tel. 05437-73960.

TE KOOP: gezonde 10-raams bijenvolken op ramen, tegen varroamijt behandeld. Tel. 03498-4856, b.g.g. 055-422846 (na 18.00 uur) (Woudenberg).

TE KOOP: 3 bijenvolken op ramen of in kast. Te bevragen bij A. Segers, Emmastraat 30, 7241 EK Lochem. Tel. 05730-54634.

TE KOOP: 3 goede Spaarkasten met prima ingewinterde volken, perizine behandeld. Tel. 035-49697 (Hilversum).

TE KOOP: raszuivere Carnicavolken met cubitaalindex op ramen of in Rendementkasten. Nu leverbaar: hoofdvolk f 240,-, f 370,-, f 430,-. Vanaf eind mei leverbaar: 3-raamsvolken f 90,-, f 135,- en 6-raamsvolken f 120,- en f 185,-. Het hele seizoen door kunnen wij u Carnicavolken met of zonder Rendementkasten leveren. Bel: 05146-2386 (Lemmer).

TE KOOP: bijenvolken op 10 of 20 ramen (behandeld tegen varroamijt). Tel. 04108-14189 (Vlijmen).

TE KOOP: electr. slinger, 4 HK-ramen, aftapemmer, toebehoren, in uitstekende staat f 500,-; jaargangen Bijenteelt '75-'87 en Schotman Handboek f 75,-. Tel. 033-618016.

TE KOOP: bijenvolken f 125,-. Tel. 05134-2296, b.g.g. 2126 (St. Nicolaasga Fr.).

TE KOOP: 8 bijenvolken op ramen. Jonge moeren. Goede varroabestrijding toegepast. Tel. 010-4380268 (Hoogvliet).

TE KOOP: F1 Buckfastvolken op Dadant compleet met toebehoren f 450,- p.st. Voor inl.: 045-414027 (Kerkrade).

TE KOOP: bijenvolken in kasten en korven. T. van Dorland, Jan Vermeerstraat 72, 6717 SK Ede. Tel. 08380-23059.

TE KOOP: honing: koolzaad en gemengde bloemen f 5,-/kg. In emmers van 40 kg. Tel. 02998-2909 (M. Beemster).

MOLENHOEK-UITGAVEN: Buckfastliteratuur: Nederlandse vertalingen van de boeken van Broeder Adam, Gunther Ries, Werner Schundau. Tel. 05965-1904.

TE KOOP: 8 volken met degelijke landraskoninginnen, tegen varroamijt behandeld. Tevens partijen natuurweidehooi en raapzaadstro en partij nootzoetraapzaad. Tel. 05991-1919 (Onstwedde).

B & K BOOKS specialise in old and out of print books on bees and allied subjects in Hay-on-Wye the Welsh town of books. Catalogue of 365 titles on request. B&K Books, Riverside, Newport Street, Hay-on-Wye, via Hereford, HR3 5BG, UK.

TE KOOP: origineel Dadant materiaal. Oregon-pine. Complete kasten incl. ramen f 216,50. Vraag folder aan: Schlebaum, Molenweg 7, 9922 PB Westeremden.

TE KOOP: Carnica produktievolken, vanaf mei kunstzwermen en koninginnen F1. T.H. Ebbink, Schutwijk 1, Elim (Dr.). Tel. 05285-2025.

TE KOOP: 6 bijenvolken in Spaarkasten met gaasbodems. Tel. 073-412631 ('s-Hertogenbosch).

TE KOOP: enkele prima bijenvolken met of zonder kast. Volledig behandeld tegen varroamijt. Tel. 04192-13219 (Rosmalen) of 04194-2661.

TE KOOP: wegens beëindiging hobby, 2 volken (ingew. + ontsmet) in Spaarkasten + bijenuitrusting, waaronder een compl. kunststofkast. Liefst alles in één koop. Tel. 03462-62625 (Breukelen).

TE KOOP: een aantal gebruikte originele WBP Spaarkasten van het Bijenhuis voor de halve prijs. J. Smit te Winterswijk. Tel. 05430-15302.

TE KOOP: 25 bevolkte bijenkasten op 10 ramen met of zonder kast. Tel. 04904-12016 (Aalst-Waalre).

TE KOOP: 7 Simplexkasten met bijen, tevens honingslinger met toebehoren. Kan bij koolzaad geleverd worden. Tel. 05993-12224 (ná 18.00 uur) (Vlagtwedde).

TE KOOP wegens tijdelijke beëindiging hobby: 5 bijenvolken op ramen. Tel. 05716-405 (Deventer).

TE KOOP: enige als nieuwe dubbelwandige bijenkasten en 6-ramers, alles Simplexmaat. E.J. Frieling. Tel. 05953-1784 (Uithuizen).

TE KOOP: 10 bijenvolken met of zonder kast. Tel. 04937-2913 (Someren).

TE KOOP: sterke, gezonde bijenvolken op ramen. Harry Alting, Swifterband. Tel. 03212-2378.

TE KOOP: bijenvolken met of zonder kast. Tevens bijenhalletje z.g.a.n. afmetingen 4 m hoog. H.L. vd. Vander voort, Nachtegaallaan 7, Someren. Tel. 04937-5514.

TE KOOP: bijenvolken (Carnica, F1). Tel. 040-811287 (ná 17.00 uur) (Eindhoven).

TE KOOP: 20 prima bijenvolken op ramen. Tel. 04904-13321 (Aalst-Waalre).

TE KOOP: enkele nieuwe Simplex- en Spaarkasten. 10-raams en 6-raams WBP en Red Cedar compleet met voerbak en gaasbodems met schuiflade. Tel. 08355-1107 (ná 18.00 uur) (Dinxperlo).

TE KOOP: wassmelter, 6-raams kasten (1 BK + 1 HK), 10-raams kasten (2 BK + 1 HK). Alle met i.g. bodem. Tel. 05220-58535 (Meppel).

TE KOOP: een paar sterke Carnicavolken van de lijn 03 met een 1989 koningin. De volken zijn getest op zuiverheid en zijn behandeld tegen de varroamijt. Levertijd 1 mei. Prijs per volk op ramen f 250,-. R. Kakes. Tel. 05146-2066 (Lemmer).

AANGEBODEN: alle nummers van Bijenteelt van februari 1981 tot januari 1990. Tel. 08879-2704 toestel 139.

TE HUUR: Italië, Lago Maggiore, 6-pers. bungalow, mooie omgeving. Ned. park. Vrij voor 19 mei en na 15 sept. Tel. 05920-42115.

het ielgat
bijenstand Bert en Tina Pranger
eexterweg 9
9468 TG Annen
05922-1826

"niet de grootste, wel de goedkoopste"

TE KOOP GEVRAAGD: ingevroren verse stuifmeelkorrels. Tel. 01883-24096 (Hellevoetsluis).

TE KOOP GEVRAAGD: Simplexkasten. Tel. 020-240578 (Muiden).

TE KOOP GEVRAAGD: Kirchhainer bevruchtungskastjes. Tel. 035-46897 (Hilversum).

In het natuurpark Haut Languedoc hebben Thea en Nico Oudhof op hun SVR camping (40 pl.) en verhuur van zomerhuisjes alles wat een natuurliefhebber zich kan wensen. Midden tussen 3 meren en een onverwachte verscheidenheid in landschap. Domaine du Pioch, 34330 Fraïsse sur Agout, Frankrijk. Tel. 09-3367976172.

TE HUUR: huis in Z.Zweden, 2 boten, 6 fietsen, chem.toilet. V.a. f 350,- p.w. incl. Inl.: 05907-3528 (visicom).

UIT ONZE SELECTIE kunnen wij u aanbieden diverse raszuivere Carnica-moeren: 07 x 07 KL; 19 ci=274, Lunz x 07 KL; 20 ci=284, 03 x 03 KL; 19 ci=287, WV x WV KL; 19 ci=272. ci= vleugelindex, deze lijsten liggen ter inzage. Koninginnen worden in Lemmer bevrucht. Stand bevruchte koninginnen f 25,- p.st. Verzending per post. Ook te leveren volkjes op 3 ramen. Carnica Imkerij regio Dedemsvaart. M.H. Dekker, Diepenbrockstraat 2. Tel. 05230-12192 (ná 20.00 uur).

ProPol

Apitherapie Produkten

Biedt U de BEST WERKZAME en MEEST COMPLETE serie

PROPOLIS PRODUKTEN

Maar ProPol is ook hét adres voor **HONINGZEEPJES, KONINGINNEGELEI, STUIFMEEL, AMBROSIA HONINGWIJNEN** enz.

Onze produkten zijn o.a. verkrijgbaar bij HET BIJEN-HUIS: de HH HANDELAREN en diverse IMKERDEPOTS.

Vraag het (GRATIS) informatieboekje!!!

Bovendien bevat ons assortiment een serie leuke geschenkartikelen (van o.a. Haslinger - Oostenrijk)

ProPol Apitherapie Produkten
Ronde Hoep Oost 15 / tel.: 02963-4593
1191 KB Ouderkerk a/d Amstel

Buckfast® koninginnen 1990

Door M. van der Zee, St. Philipsland, wordt mij raszuiver Buckfastmateriaal ter beschikking gesteld voor de teelt van K.I. Buckfast koninginnen.

Bestellingen aan: **H. DIJKEMA** – Peize – Telefoon 05908-32238

NU!!
vooruitbestellen!
Test onze
kwaliteitskoninginnen

Expres-service (levertijd 1 dag) Koninginnen eerste kwaliteit

CARNICA/B.F. LIJN 136 en 288

Leverbaar vanaf 1 mei

☎ **045-252408** Bereikbaar van 9.00-17.00 uur

WAAROM!!

Zeer hoge honingopbrengst; zachttaardig, zwerm-
traag; hoge ziekteresistentie; snelle voorjaars-
ontwikkeling; winterhard

Wij telen reeds 25 jaar kwaliteitskoninginnen
Teststand met 500 volken

BEL SNEL:

Hoeveel koninginnen hebt u nodig? 1 of 100 stuks!

Openingstijd van 9.00 tot 17.00 uur

Op maandag gesloten

BEROEPSIMKERIJ MEHLER

D 5531 Wallenborn – West-Duitsland

Fax: 0949-6573-1440

PRIJZEN 1990	B.F.	Carnica
Bevrucht	f 40,-	f 38,-
Kunstmatig bevrucht	f 99,-	f 95,-

Op wens met geknipte vleugel tegen meerprijs van f 1,-.

Alle koninginnen zijn gemerkt met gezondheidsverklaring
en invoeraanwijzing.

BIJZONDERE KORTING bij grote afname.

Leveringsvoorwaarden per rekening plus porto.

Voor Nederland:

BIJENSTAND „DE GRUBBE”

Grijzegrubbe 63 – 6361 GL Nuth

Na 18.00 uur: ☎ 045-243183

BIJENSTAND Fa. H.T. VAN DAM & ZN.,

JUBBEGA (Fr.), ☎ 05165 - 13 82

FAXNR. 05165-1839

kan U alles leveren voor de moderne bijenteelt.

Kunstraat, bijenwoningen en onderdelen uit eigen werkplaatsen. Door eigen steeds grotere importen van diverse gereedschappen steeds bij ons de laagste prijzen. Tevens voor **wederverkoop** diverse kleuren meubelwas en honing van de fijnste kwaliteiten.

Vraagt onze prijscourant van materialen en/of meubelwas en honing even aan. Wij zenden U die gaarne gratis toe.

Wij komen weer op de te houden Bijenmarkten.

NO-VAROA!

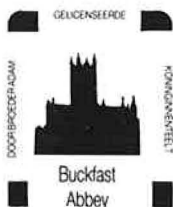
Homeopatisch middel voor het verdrijven van de Varroa-mijt. Eenvoudige toe te dienen.

NO-VAROA – ZE ZIJN ER WEG VAN!!

Te bestellen door opsturen van een aan uzelf gerichte envelop, waarin f 10,- aan waardepapieren (geen geld) aan: P.A. v.d. Harst – Venusstraat 25 – 1973 XK IJmuiden. U ontvangt per kerende post een flacon 6 ml met gebruiksaanwijzing van het middel.

Bestelling boven f 100,- netto, 20% korting (dus 12 i.p.v. 10 flacons).

NO-VAROA – EEN 'GROEN' MIDDEL!

Buckfast® koninginnen op Zeeuws eiland bevrucht

Bestel nu uw natuurlijke maar raszuiver gepaarde koninginnen

Alleenvertegenwoordiger voor Nederland:

M. VAN DER ZEE

St. Philipsland – Telefoon 01677-2522

Imkersbedrijf „DE IMMENHOF”

Biedt U een ruime sortering HONING voor wederverkoop zoals: Bloemen-, Linde-, Acacia-, Klaver- en Heidehoning.

Tevens leveren wij alle artikelen voor de moderne en traditionele bijenteelt. Inkoop van oude raat, zegelwas en ruwe was.

Wij zijn geopend: ma, di, do en vr: 13.30 - 20.00.

Zaterdag: 8.00 - 12.00 en na telefonische afspraak.

Harremaatweg 36, 3781 NJ Voorthuizen. Tel. 03429-2046.

Oh, wat wordt Nederland weer mooi!

**Laat de kans niet voorbijgaan, om voor deze
LAGE PRIJZEN de bijenweide te herstellen**

1 kg PHACELIA **29.90**
goed voor ongeveer 1000 m²

1 kg ZOMERRAAPZAAD **17.50**
(Nootzoetraapzaad), goed voor ongeveer 1000 m² . . .

Denk eens aan braakligging, neem eens contact op met uw gemeente, onderneem iets om de bijenweide te herstellen.

Prijzen netto franco huis, dus incl. verzendkosten

BESTELBON

_____ kg PHACELIA à f 29,50 = f _____

_____ kg Zomerraapzaad à f 17,50 = f _____

Totaal f _____

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____ Woonplaats: _____

Ik sluit hierbij in een betaal-/girocheque

Inzenden aan: BIJENHUIS – Antwoordnummer 344 – Wageningen

Postzegel niet nodig